

Upravištvo: Ljubljana, Pucničjeva ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelk: Ljubljana, Pucničjeva ulica 5 — Telefon št. 31-23, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pokrajinskem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti, Contr. Post. No. 11-3118
IZKljučNO ZASTAVSTVO za oglašje iz Kr.
Italije in tujstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izbaja vsak dan mnenj poslušalstva
Naročnina z davkom na prodajo: Lir 12.-
za inostranstvo pa Lir 22.80.
Uredništvo:
Ljubljana, Pucničjeva ulica št. 5, telefon
št. 31-22, 31-23, 31-24.
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad esteri:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Izjalovljeni angleški napadi v Egiptu

39 angleških tankov uničenih — Preprečeni poskusi angleškega izkrcanja pri Marsa Matruhu

Glavni stan Oboroženih sil je objavil 30. oktobra naslednje 887. vojno poročilo: Na egiptski fronti je sovražnik zopet napadel z velikimi oklopnimi silami brez vsakega uspeha naše postojanke. Posamezne začne prodore so vrle čete osi takoj omejile in onemogočile ter so v trdi borbi uničile 39 oklopnih voz. Pri tem gre za uničenje 13 voz zasluga nekemu nemškemu bataljonu, ki se je posebno odlikoval.

Letalstvo Osi je izvršilo več poletov nad nasprotnikova zbirališča ter je bombardiralo in obstreljevalo s strojnimi skupine vojnih sredstev in zbiranja čet. V spopadih v zraku so nemški lovci sestrelili tri letala. Dvojni poskus za izkrcanje na področju Marsa Matruha je bil zatrt z znatnimi izgubami za sovražnika s takojšnjo akcijo obrambe in letalskih oddelkov.

Ducejev odgovor Hitlerju

Žrtve bodo kronane z zmago

Rim, 29. okt. s. Na Hitlerjevo poslanico je Duce takole odgovoril: »Zelo prisrčno se vam zahvaljujem, Führer, za Vašo poslanico, za pošiljatev odposlansva pod vodstvom dr. Leya in za živo sodelovanje narodnosocialistične Nemčije pri proslavah prve dvestoletnice Fašističnega Režima. V tej precej dolgi in važni zgodovinski dobi je Fašistični Režim skušal rešiti temeljne probleme italijanskega naroda, namreč njegovo pravico do življenja na mirni in graditeljski osnovi, toda vedno in povsod je našel na popolno sovražstvo stare, rih plutokratskih držav, sovražstvo, ki se je porodilo v obleganju Društva narodov. Oddelje je bilo jasno vsakomur, da se morata naši dve Revoluciji združiti v bratskem paktu vzajemnosti in miru in vojni in odgovoriti na izzivanje starega sveta. Tako sedaj že tri leta korakata skupaj naša naroda in naše oborožene sile, združene z onimi Trojnega pakta. Nobenega dvoma ni, da je svet, ki predstavlja preteklost, namenjen zatonu in da bodo naše žrtve kronane z zmago. V tej dogmatični gotovosti vam, Führer, pošiljam svoje najbolj tovariške pozdrave. Mussolini.

Proslava v Bratislavi

Bratislava, 29. okt. s. Poveljnik Hlinkove garde minister Mach je proslavil 20letnico pohoda na Rim z govorom, ki ga je imel v veliki dvorani vladne palače. Dvorana je bila okrašena z italijanskimi in slovaškimi zastavami, ki so obkrožale Duceja in Tisov kip. Govor so oddajale vse radijske postaje.

Odmev proslav na Finskem

Helsinki, 29. okt. s. Ves finski tisk objavlja zelo vidno občirna poročila o italijanskih proslavah 20letnice. List »Ilta Sanomat« piše v uvodniku o zgodovini Mussolinijeve reakcije, ki se je pričela 1. 1919 sprico komunistične nevarnosti, ki je ograjala Evropo in ki se je zamagovito zaključila 1. 1922 ob daljnovidnem razumevanju vladarja in navdušenem odobravanju naroda. V neodločni Evropi tedanje dobe je bila Italija najtrdnjša trdnjava proti boljševiški hidri. Videli smo ga »edaj in videli smo ga potem ob odločni zavestni italijanski intervenciji v španski vojni in vidimo ga sedaj občudujoč neporušljivo navdušenje italijanskih čet, ki se bore ob strani nemških, da se ohrani zaklad evropske kulture. Benito Mussolini je bil, piše list, prvi vitez sv. Jurija, ki se je drl sam napast boljševiškega zmaja. Nemčija se je postavila na stran v veliki preizkušnji Španije. Danes obvladujejo mnogi narodi v skupni nevarnosti in popolnem bratstvu duha boljševiškega zmaja na vzhodni fronti. Borba se bo zaključila z dokončnim uničenjem zlonosne zveri. Glasilo konzervativne stranke »Aanuleht« poveljuje Mussolinijev lik, poudarjajoč, da predstavlja čisto italijanstvo najplemenitejšega dela naroda.

Svečanost v Kodanju

Kodanj, 29. okt. s. Včeraj popoldne je bil v Italijanskem domu v navzočnosti italijanske kolonije, proslavljen praznik 20letnice pohoda na Rim. Po poročilu o delovanju lokalnega Fašija, je italijanski odpravnik poslov v Kodanju proslavil zgodovinski datum med velikim navdušenjem Italijanov. Sledila je svečanost fašističnega nabora.

Konsolidacija gospodarstva v poljski generalni guberniji

Berlin, 29. okt. s. V proglasu ob tretji obletnici ustanovitve poljske generalne gubernije, ki je po Hitlerjevi volji bila organizirana na poljskem ozemlju, je generalni gubernator Frank prikazal v treh letih nemške uprave dosežene uspehe, ki se kažejo zlasti v izvedbi važnih javnih del, v konsolidaciji splošnih razmer v državi in v vedno tesnejši povezanosti tega ozemlja z Veliko Nemčijo. Zahvalivši se svojim sotruinikom in nemškemu prebivalstvu za disciplino, je generalni guverner zaključil svojo poslanico z izrazi svojega priznanja za lojalnost, ki jo je pokazalo poljsko in ukrajinsko prebivalstvo na deželi in delavstvo v velikih industrijskih tvornicah. Splošne delavske razmere so se znatno zboljšale.

Domaci listi, ki pišejo o tej obletnici, opozarjajo zlasti na uradno izraženo željo, da se mora gubernija posvetiti svoji prvotni pretežno poljedelski nalogi. To nalega v bližnji bodočnosti izvedbo agrarne reforme. Upoštevanje zemljišni položaj gubernije kot naravnega mostu med zapadom in vzhodom, bilo nemško oblasti zlasti zboljšale prometne zveze, pri čemer bodo izkoristile tudi rečno plovbo ter podvožile železniške zveze.

Angleška nevolja zaradi Willkiejevega govora

Buenos Aires, 29. okt. Novi Willkiejev govor, ki se je še enkrat tikal Azije, Rusije in nujne potrebe druge fronte, je nekoliko zmešal ameriške kroge, britanski poslanstvo pa je moralo zaradi govora protestirati pri državnem tajniku Hullu. Willkie je med drugim dejal: »Za vse naše govore in za vse naše besedilce se Azija in azijski narodi prav nič ne zanimajo.« Lahko bi bil še dostavil, da so Evropa prav tako malo meni za angleško besedilce. Tudi predsednik Roosevelt je znova v veliki zadregi in včeraj na konferenci tiska ni mogel odgovoriti na vprašanja, ki so mu jih postavili v zvezi s tem. Kar se tiče Hulla, je ta sploh odklonil, da bi zavzel kako stališče. »New York Times« skuša dognati, kake volje so Angleži glede vprašanj, ki jih je načel Willkie. Pri tem pravi, da vrhovno poveljstvo britanskega imperija nima pravi nobenega interesa na borbi, ki se ta trenutek bje na Tihem morju, in da za Anglijo pomeni danes Azija samo Indijo z njeno stalno neozdravljivo krizo. (Piccolo)

Japonske čestitke

Rim, 29. okt. s. Duce je sprejel naslednjo brzojavko: Ekselencija maršal Imperija Benito Mussolini — Rim. Ob proslavi 20-letnice fašistične Italije, ki v velikih delih ovekoveča ustvaritve vašega italskega dela na vseh področjih, sprejmite, Duce, izraze najčistejšega občudovanja in moje najlepše čestitke. Italijanski narod bo, združen z mojim narodom in z nemškimi v borbi proti skupnemu plutokratnemu sovražniku za osvojitve miru, pravice in dela, kar je neobhodno potrebno za njegovo uspešnost, v vedno bolj strmejih vrstah, z žrtvijo, ki ne pozna meje, in delom, ki ne pozna odmora, ter pod Vašim odličnim in sigurnim vodstvom gotovo dosegei zmago in s to najvišje, nad vse zaslužene cilje ter mesto, ki mu pripada na svetu. — General Moriokira Simizu, letalski vojaški ataše Japonske. Tokio, 29. okt. s. Poročila o 20-letnici pohoda na Rim objavljajo vsi japonski listi. »Asahi« poudarja, kako je Duce sam pilotiral svoje letalo in prevažil 13.000 km, da je obiskal svoje čete na egiptski fronti. »Domei« in drugi listi podčrtavajo ukrepe v prid delavcem, ki jih je fašizem izdal ob 20-letnici. Opozarjajo tudi na izgube anglezomermiške mornarice, katere so ji zadale italijanske ladje, in izredno udejstvovanje italijanske mornarice, kakor tudi zaslužen odlikovanje junaških posadk.

Tokio, 29. okt. s. Japonski listi razpravljajo v dolgih uvodnikih o mednarodnih vplivih in odmevih 20 let fašističnega režima. List »Japan Times Advertiser« omenja, da so si pred 20 leti, ko se je nesposobni Factov kabinet moral umakniti selam mlade Italije, le redki predstavljal posledice, ki bodo izhajale iz te revolucije. Črnih snaj, še manj pa je bilo tistih, ki so zaščitili, da se z nastopom Mussolinija začneja za Italijo in za ves svet nova doba. Danes po 20 letih, ugotavlja svet, da je bil Pohod na Rim eden izmed največjih dogodkov zgodovine.

Vsi japonski listi prikazujejo nadalje nacionalne realizacije fašizma na gospodarskem, socialnem in duhovnem področju in poudarjajo, da je fašistični primer služil za zgled tudi pokretom v Nemčiji in Španiji in je celo vplival na nekatere tipično fašistične ukrepe v drugih državah, ki so sedaj v vojni z Italijo. Listi soglasno ugotavljajo, da je mnogo skupnih točk med skušnjami in zadržaniami Italije ter skušnjami in zadržanijem Japonske, poudarjajoč znova zadovoljstvo japonskega naroda, da ni združen z Italijo in Nemčijo le v vojni, da doseže zmago in z njo pravico zase temveč tudi, da reši ves svet propasti, izhajajoče iz kapitalističnega in materialističnega anglosaškega sistema.

Hrvatski tisk o 20 letnici Pohoda na Rim

Zagreb, 29. okt. s. Ves hrvatski tisk se naprej objavlja na prvih straneh fotografije in obširne članke ob 20letnici pohoda na Rim. »Hrvatski Narod« poudarja, da Pchod ne pomeni samo osvojitve oblasti, temveč je tudi zgodovinski dogodek, ki je naznanil v naprej novo dobo na svetu. Pišec poveljuje Duceja in fašizem, čegar vrednost se je uveljavila sčasoma in čegar sila se je pričela zlasti kazati v abesinski vojni, ko se je Italija uprla sramotni koalaciji 52 držav. Listi objavljajo z največjim pouklarom dopise in brzojavke o svečanostih v Rimu. Zagrebški radio je oddal predavanje Vladimirja Kenjčevića o političnih posledicah pohoda na Rim.

ČIŠČENJE V STALINGRADU

Vsi sovjetski protinapadi na Kavkazu odbiti — 9 ladij potopljen.h na Kaspiškem morju — Italijanski uspehi ob Donu

Berlin, 30. okt. Kakor javlja današnje vojno poročilo vrhovnega poveljstva nemške vojske, so bili odbiti napadi sovjetskih čet na cestah, ki vodijo severno in južno proti Tuapseju. Pri Tereku so bili onemogočeni sovražnikovi poskusi, da bi se prebili proti vzhodu.

V Stalingradu se nadaljujejo napadi proti sovjetskim obrambnim gnezdom in se čisti ozemlje, ki je bilo zavzeto v zadnjih bojih. Letalstvo in topništvo je uspešno bombardiralo in obstreljevalo sovražnikove topniške postojanke in zbirališča onstran Volge. Južno od mesta so se zrušili sovjetski razbremenilni napadi že pred našimi črtami.

Med letalskimi napadi je bilo na Kaspiškem morju potopljenih 9 sovražnikovih prevoznih ladij, med njimi 7 petrolejskih ladij.

Ob Donu so rumunske čete razbile sovražnikove napade, ki so se zrušili v močnem topniškem boju. Italijanske čete so preprečile več sovražnikovih poskusov, da bi preoračli reko. Na področju pri Ostakovu so bojna letala bombardirala in obstreljevala sovražnikove čete na pohodu.

kakor tudi njihova zbirališča in skladišča, ki so bila uničena v 12 krajih.

Na visokem severu so bili letalski napadi usmerjeni proti sovražnikovim četam na pohodu in raznim vojaško važnim napravam, zlasti v Murmansku.

Na egiptski fronti so se ponesrečili angleški napadi, ki so jih podvzele močne čete pehote, podprte s tanki. Področja, kjer so se nasprotniku posrečili začasni vdori, so bili očiščeni. V teh bojih je bilo uničenih 39 angleških tankov. Pri tem se je posebno odlikoval nek nemški grenadirski bataljon, ki je sam uničil 13 izmed 39 tankov. Na dveh krajih pri Marsa Matruhu poizkušeno izkrcanje angleških čet je bilo preprečeno s topniškim ognjem in bombardiranjem letalskega orožja.

V noči na 29. oktobra so nemške zaščitne sile na področju Rokavskega prečiva uničile ali močno poškodovale 3 sovražnikove brze čolne.

Med napadom angleških letal na zapadno zasedeno ozemlje in Nemškem zalivom, kakor tudi na obalno področje so bila sestreljena 4 sovražnikova letala.

pokolja zadržalo napadalce še za nekaj časa. Značilno je, da v predelih, osvojenih pred nekoliko tedni in zelo oddaljenih od bojne črte, še vedno vzplapolava odpor, kajti osamljeni oddelki sovražnika se drže skriti v kletah, kanalih in kloakah ter vztrajajo v granatnih ljakih in v porušeni zakotjih. Vojško ima vse to zelo problematično vrednost in ne ustvarja resnih težkoč nemškim četam, zelo domljivo pa je, ako boljševiki s tem dosego svoj namen, da pridobe na času. (Il Piccolo.)

Boljševiki pripravljajo javnost na poraz

Rim, 29. okt. Dopisniki iz Moskve so javili sñoči zelo značilno vest. V njej pripovedujejo, da je Stalingrad sedaj izgubil vsako strateško važnost in ako se ruske čete še upirajo, kaže ta odpor samo namen, da bi se sovražne sile ne osvobodile v večji meri in bile porabljene na drugih bojiščih Rusije. Očitvidno hoče ta nova teza, ki jo je Moskva kar naenkrat začela zastopati, da je treba javnost pripraviti na boljševiški poraz v Stalingradu.

Dopisnik »United Pressa« brzojavlja iz Stalingrada, da zavzemajo boji vedno večji obseg. Nemško vrhovno poveljništvo dela na tem, da se razširi vrzel skozi do Volge. S tem bi se izvršila strateška poteza, s katero bi bil končan vsak odpor sovjetskih čet na industrijskem področju. Včeraj je nemška vojska podvzela nov napad v velikem slogu, ki ga je pripravilo silovito obstreljevanje topništva. Borba se je nadaljevala do večera. Nemci so pri tem osvojili 150 do 200 m tal v nekem odseku izredne strateške važnosti. V nekem sosednem odseku so nemški udarniki presenetili sovjetske prednje straže in vdrl v neko delavnico. (Piccolo.)

S finskega bojišča

Helsinki, 29. okt. s. Preteklo noč so med letalskim napadom na Helsinkih sovjetska letala odmetavala bombe na slepo. Ubila je bila neka ženska, ranjenih pa 10 mešcanov. Ena stanovanjska hiša je bila poškodovana.

Helsinki, 29. okt. s. V zadnjih 24 urah se ni pripetilo ničesar pomembnega na frontah. Glede sñočnega sovjetskega letalskega napada na Helsinkih ugotavlja dopolnilno poročilo, da je število ubitih v glavnem mestu, nad katerega je prodrl le malo rečnih letal, naraslo na 3. Ranjenih je bilo 9 civilnih oseb, škola je neznatna.

Odlikovanje posadk italijanskih brzih čolnov

Helsinki, 29. okt. s. Z naslovi, ki kažejo občudovanje hrabrega prispevka italijanskih »Masov« na Ladokskem jezeru k skupni protiboljševiški borbi, objavljajo listi na najvidnejših mestih poročilo o svečanosti ob priliki izročitve odlikovanj za hrabrost. Italijanskim oficirjem in posadkam italijanskih »Masov« v imenu maršala Mannerheima.

Potopljena sovjetska podmornica

Helsinki, 29. okt. s. Finska podmornica je pred Aalandskim otočjem po čudovitem dvoboju na površini potopila rusko podmornico, ki je še nekaj časa ograjala varnost Baltičkih voda. Kapitan in štiri mornarji ruske podmornice, ki so bili v trenutku torpediranja na stolpu, so bili zajeti.

Pomanjkanje premoga v Sovjetski zvezi

Stockholm, 29. okt. s. V listu »Allehand« piše poznavalec sovjetskih razmer, da čaka Rusijo tragična zima bede, mraza in lakote. Sicer se bodo več ali manj vse države morale boriti s težavami četrte vojne zime, a najslabše med vsemi se bo godilo Sovjetski zvezi, ker je izgubila glavna premogovna ležišča na svojem ozemlju, ki so zaseda v nemški posesti, in se je morala zatoči na manj produktivna ležišča v Aziji, kjer je rudniško delo še zelo primitivno in je proizvodnja zaradi tega neznatna. Zelo verjetno je, da bodo imeli Rusi opravka z zimo, ki bi jo po ostrosti in pomanjkanju lahko primerjali samo z zimno terorijo med državljanskim vojno pred 25 leti. Sovjetske oblasti so že začele izdajati drakonske predpise, ki omejujejo potrošnjo premoga samo za potrebe oboroženih sil in vojne proizvodnje. Sovjetska tekstilna proizvodnja pa se bo morala celo posluževati samo lesa in šote ter se sedaj v vsej Sovjetski zvezi vrši živahna propaganda med civilnim prebivalstvom, da bi pomagalo zbirati te proizvode. Ne hote se Rusom vsiljuje spomin na zimo 1. 1917, ko so bili pristiljeni zažigati pohištvo, slike in knjige, da ne bi zmrznili v stanovanjih. Seveda bo pomanjkanje premoga znatno oslabilo tudi poslovanje prevoznih sredstev in se sme zaradi tega pričakovati, da bo tudi v porazdelitvi živilskih potrebščin, ki so že sedaj zelo skrbne, sledilo nadalnje resno omejevanje, kar seveda ne bo brez posledic za javno zdravje. Že tako in tako so sovjetske zaloge živil veliko vprašanje, kajti ne sme se pozabiti, da so se sile osi z zasedbo obsežnih pokrajin Sovjetske zveze polastile važnih središč živilske proizvodnje. Vse to zbujajo resno zaskrbljenost v Rusiji in oblasti skušajo zaradi tega že sedaj zamolčati prebivalstvo trdo stvarnost, medtem ko ga obdelujejo s kategoričnimi okrožnicami, v katerih se govori samo o varčevanju.

Obnovite naročnino!

Nezadržno prodiranje na Kavkazu

Berlin, 29. okt. V svojem prodiranju v odseku Tereka so nemške motorizirane čete osvojile mestce Nalčik, ki je kakih 30 kilometrov na zapadu od Tereka v višini Groznega ter ravno 50 km severozapadno od Elhotova, katerega zasedba je bila javljena pred nekajmi 15 dnevi. Tako se je zvečala voriga v zapadnem in srednjem Kavkazu na fronti, dolgi 460 km, kajti takoj za Nalčikom se dvigajo visoki vrhovi osrednjega gorovja, kjer drže prelaze Nemci v svojih rokah. Nadzorstvo nad glavnimi prelazi bo Nemcem omogočilo, da bodo sovražniku preprečili vsak poskus, prodreti na planjavu severno od Kavkaza.

Osvojitve odseka pri Nalčiku je posledica zmage, ki so jo Nemci izvajali pred večeršnjim ob sotočju rek Balkan in Džan, kjer so bili boljševiki ustvarili utrjen položaj. Tega so nemške čete zavele v naskoku, potem ko je nemško letalstvo nekoliko ur zapored izvršilo silovito bombardiranje.

Po tej zmagi so Nemci zasledovali bežečega sovražnika, medtem ko ga je letalstvo neprestano tolklo iz majhne višine in mu

ni dalo možnosti, da bi se zbral na novih postojankah. Ko so Nemci nato po brzo zajetih vrhovih preoračili Urvan, dotok Tereka, so preoračali na višini Kolonija železnico, ki veže Nalčik s Črnim in Kaspiškim morjem.

Na področju zapadno od Groznega se lahko pričakujejo že v kratkem veliki operativni uspehi, kajti oklopna kolona, ki deluje na tem področju, je preoračala glavno sovražno utrjeno črto. Te sovražnikove postojanke so bile zavarovane z dvojno vrsto okopov in minskih polj, vendar pa so se Nemci zaklinili globoko v področje boljševiške obrambe. Uspehi, ki so že doseženi, so velike taktične važnosti in so prinesli zasedbo obširnega ozemlja.

Tudi v odseku pri Tuapseju so zboljšane vremenske prilike omogočile Nemcem pohod proti črnomorski obali in so sedaj ob obrežja po informacijah berlinske agencije oddaljene manj ko 20 km. Niz utrdb, ki so jih boljševiki zgradili v gorah, ki zapirajo dostop k Črnemu morju, je bil zavzet v napadu včeraj. (Il Piccolo.)

Borbe na stalingrajskih razvalinah

Berlin, 29. okt. s. Iz vojaškega vira s. doznavna, da so nemške čete, ki se bore na industrijskem področju Stalingrada 28. t. m. še nadalje razširile predor, ki so si ga ustvarile preko sovražne obrambe s poslednjim izpadom, ki jih je dovedel do Volge. Boljševiki so v silovitih protinapadih ponovno poskušali osvojiti izgubljeno ozemlje, toda nemške čete in nemško napadalno letalstvo je preprečilo, da bi boljševiki dosegli ta namen. Kasneje je nemška pehota iztrgala Sovjetom iz rok druge postojanke v tem industrijskem pasu ter nekaj h. hnih blokov. Nemški pionirji so se nenadoma pojavili na cesti, ki vodi okrog industrijskega pasu, ter zavzeli več trdnjav. Dosedanje hude izgube so prisilile boljševike, da se ne poslužujejo letal med operacijami svoje pehote in svojih oklopnih sil proti črtni nemškega odpora. Tako so mogla nemška letala še bolj osredotočiti svoje napade na sovražne kopne sile in jim prizadeti hude izgube.

Berlin, 29. okt. Že nekoliko dni sem se anglosaška propaganda poslužuje gorastnih izmišljotin in jih trosi po svetu očitvidno z namenom, da bi pozornost javnosti odvrgla z bojišč, kjer se Angležem godi silno slabo. Namen takih izmišljotin je jasen. Z njimi se hoče v svetu izzvati mnene, da Nemci niso v stanju uničiti ruske obrambe. Izčrpen odgovor ter propagandni daj »Schwarzes Korps«. Glasilo SS pravi: Dejstvo, da se borba pred Stalingradom vleče tako dolgo in da prodiranje na Kavkazu napreduje bolj »počasno, bi po mnenju sovražne propagande dokazovalo, da nemške sile pešajo, boljševiške pa se ojačujejo. To je v bistvu dognanje kavarnskih strategov, ki pravijo, da je prodiranje napredovalo prej z večjo naglico. To je vsekakor res, ako pomislimo na borbe na Poljskem, Norveškem, v Franciji in v Grčiji, ne smemo pa pozabiti Dieppe, kjer je v komaj devetih urah bil zatrt poskus vdora, ki so ga Angleži poskusili z ogromnimi silami. Ta dogodek je zelo nov in se ga še vsi spominjajo, padel je pa ravno v dobo, ko so nemške planinske čete zasedale prve doline Kavkaza.

Zato ni pravilno zatrjevati, da je »preje šlo vse hitreje, sedaj pa gre počasneje. Treba je reči samo to, da se Angleži dajo pobiti hitreje kakor boljševiki. To je vsekakor res. Nemške divizije, ki so na vzto-

du izvršile svojo nalogo, so bile prepeljane na zapad, da bi preprečile možno anglosaško izkrcanje in so imele pri tem vtis, da grečo na letovišče. Tudi to je čista resnica, ne da bi nemški vojaški podcenjevali anglosaškega sovražnika, kajti imeli so dovolj časa prepričati se, da je tako zvano britansko viteštvo gola bajka. Toda med Anglosasi in boljševiki je vendar velika razlika. Boljševiki napadajo do popolnega izkrcanja in se branijo do zadnjega moža in s poslednjim orožjem. Ne poznajo osnovnih načel vsake strategije, po katerih je včasih koristnejše prekiniti napad, ki se je izjalovil, ter se umakniti in nadaljevati obrambo na boljših postojankah.

Človeški material, ki je tak, da na odprtem polju ne obstoji, je nasprotno odličen v zahrbtni borbi na tleh, kakor je na primer na orjaškem kupu razvalin v Stalingradu. Tu je neprekinjen sistem skrilališč, kjer taktična sposobnost branilca malo šteje, pač pa mnogo velja živalska drznost posameznika.

Bitka pri Stalingradu nima primere, kajti v vsej dosedanjih vojnah se je osvojeno mesto smatralo vedno za celoto in se je mesto kot tako branilo ali bilo osvojeno, Stalingrad pa v sedanjih borbi ni mesto, ampak samo velikanski prostor, pokrit s skalami in luknjami, v katere sovjetsko poveljništvo pošilja vedno nove množice v pričakovanju, da bo za ceno strahovitga

Grozotne slike iz komunističnega raja

Tudi v novomeški okolici so partizani pokazali pravi vzgled tega, kar imenujejo »boljševski raj«. Od kmetov so »rekvirirali« — tako označujejo komunisti odvzemanje blaga, ki ni drugega, kakor običajen rop — hrano, živež in še druge stvari, ki so jim potrebni ali so se jim dopedle. Povsod so vrh tega od kmetov zahtevali, da jim morajo plačevati redne mesečne prispevke, katere so označevali za »davek«. V škofjanski dolini so naložili vsakemu posestniku po 80 lir takega »dávka« na mesec. Kmetje so bili poleti brez denarja in večina od njih tega zneska ni zmogla. Ko so se zato pritoževali, so jih smicalni na »miting« in jim na njem grozili, da bodo požgali hiše in gospodarska poslopja vsakomur, kdor bi se upiral plačevati naložene mu prispevke. Nekaj hiš so res popolnoma oplenili in potem zažgali, da so s tem strahovali druge.

V župniji Prečni na Dolenjskem, ki velja za razmeroma majhno, so partizani umorili poleti sedem ljudi. Bili so to župnik Komljanec, farovski hišalec Alojz Pavšič, brata Tone in Ljude Murgelj, Ivan Murn, Janez Murgelj in neki Mihič. Nekaj glavnih zločincev so ljudje poznali že od prej, druge pa so si dobro zapomnili, tako da ne bodo ušli zaslužni kazni.

V Doberniču pri Trebnjem so partizani,

Razvoj poštne, brzojavne in telefonske službe v fašistični Italiji

29. okt. s. Sijajni so uspehi, ki so bili doseženi v prvi fašistični 20 letih v upravi pošte, brzojave in telefona. Cima je bila odstranjena pasivnost proračuna, so bili uresničeni prihranki, iz katerih je mogla avtonomna ustanova izplačati državi od 1. 1925 dalje približno 2 milijardi in pol lir. Zelo obsežno delo je bilo izvršeno v korist osebja samega. V tem pogledu je pomembna ustanovitev zavoda »Costanzo Ciano« za brzojavno osebje, ki ima svoje varovanje, svoje podporne odseke in ki tudi prireja tečaj za strokovno poklicno usposobljenost. L. 1922 je bil velik del državnih in brzojavnih uradov nameščen v tuji hišah, med tem ko razpolagajo danes s 160 poslopiji, ki so bila zgrajena v teh 20 letih s skupnimi stroški 353 milijonov lir, obenem pa je bilo zgrajenih še več hiš za osebje v skupni vrednosti 78 milijonov lir. V večjih središčih se je zmanjšalo naporno delo osebja z mehaničnimi napravami. V računskih oddelkih so bili povsod uvedeni računski stroji. Tako je bilo mogoče koristneje uporabiti brzojavno osebje in zagotoviti redno poslovanje uradov navzlic velikemu porastu prometa. Tako je treba omeniti, da se je pisemski poštni promet povečal za 102%, promet paketov za 34%, promet denarnih nakaznic za 102%, promet hranilnih vlog pri poštini hranilnicah za 588%, promet tekočih računov pa celo za 9.336%, med tem ko se je brzojavni promet istočasno povečal za 99%. Samo število dopisnic brez poštne takse, ki jih pošiljajo vojaki, dosega 40 milijonov na mesec, med tem ko dosega plačilo pokojnin in družinskih doklad za vpošiljence (po statistiki iz l. 1941) 11 milijard lir. V zvezi z vladno politiko proti priseljevanju v mesta so bile razširjene poštne službe zlasti na deželi in danes ni državnega ozemlja, pa naj bo še tako oddaljeno od večjih središč, ki ne bi razpolagalo vsaj s pošto službo. L. 1922 je bilo pismonoš in podeželskih poštarjev okoli 11.000, danes pa jih je že 14.000, med tem ko so se uradi z brzojavno službo povečali od prejšnjih 7500 na 9200, uradi, ki razpolagajo s poštami avtomobili, pa od 900 na 2135.

V zvezi z razširjenjem brzojavnega prometa se je povečala dolžina brzojavnih prog od 59.000 na 69.000 km, vendar pa nam ta številka ne da povsem jasne predstave o novih delih, kajti istočasno so bile ustvarjene tudi zelo važne telefonske zveze, pri čemer so se poslužili podzemskih telefonskih vodov z uporabo raznih novih tipov brzojavnega sistema. Velik uspeh je bil dosežen s položitvijo podmorskih kablov med Italijo, Španijo, Portugalsko, Belgijo, Severno in Južno Ameriko. To ogromno delo je povsem osvobodilo Italijo inozemskih kablagrafskih služb.

Tudi radijska služba je bila predmet posebne razmah, čigar namen je bil večja učinkovitost za zavarovanje pomorskega prometa in za razvoj radiofonije. Radijska služba je bila uvedena v Italiji l. 1924 z zgraditvijo rimske postaje. Od tega skromnega početka se je potem razmahnila do sedanjih naprav EIARja, ki lahko tekmuje s sličnimi organizacijami velikih inozemskih držav. Danes ima radiofonija italijanska družba 54 oddajnih postaj na srednjih valovih s skupno silo približno 600 KW ter velikim središčem na kratke valove, ki razpolaga z 12 valovi, na katerih pošilja oddaje po vsem svetu in vseh mogočih jezikih.

Telefonsko omrežje Rima, ki so ga l. 1922 tvorile samo nadzemske žice, se je v kratkem času obogatilo z več kot 40.000 km nove žice, s podzemskimi zvezami s Torino, Milanom in Genovom. Izdelan je bil tudi podoben načrt za veliko omrežje telefonskih zvez s podzemskimi žicami in je.

Radio Ljubljana

SOBOTA, 31. OKTOBRA 1942-XXI
7.30: Pisana glasba. 8.: Napoved časa — Poročila v italijanski. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenski. 12.45: Na harmoniko igra Vlado Golob. 13.: Napoved časa — Poročila v italijanski. 13.10: Pet minut gospoda X. 13.15: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenski. 13.17: Lepe pesmi od večera in danes — Orkester pesmi vodi dirigent Angelini. 14.: Poročila v italijanski. 14.15: Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec — Glasba za godalni orkester. 14.45: Poročila v slovenski. 15.: Pokrajinski vestnik. 17.15: Koncert basista Fausta Altea. 17.35: Novi orkester vodi dirigent Fragna. 17.55: Gospodinjstvo predavanje. 19.30: Poročila v slovenski. 19.45: Valček. 20.: Napoved časa — Poročila v italijanski. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenski. 20.30: Vojaške pesmi. 20.45: Prenos iz Milanske Scale. Casella: Žena — kača. V odmorih: Predavanje v slovenski.

ko so tja pridrl, najprej odjeljali vse blago iz trgovin. Potem so začeli jemati tudi kmetom, kar jim je le ugajalo. »Rekvirirali« so živež in živino, kolesa in vozove, pa tudi obleko in obutev, če so kje našli, na kako boljše blago. Med prvimi smrtimi žrtvami so bili Franc Jelič, Feliks Bešter in Anica Kaplan. Bešter je bil iz Ljubljane in se je le mimogrede mudil v Doberniču. Vse tri so partizani v juniju odjeljali in se njih od njih ni več vrnil. V začetku julija so partizani ujele in pograbili Joška Eggerja, ki je prišel iz Ljubljane po trgovskih poslih. Odvezli so mu denar, njega pa ubili. Odjeljali so tudi njegova pomočnika za dobriško okolico, Justo in Franceta Udovc s Podlase. Imeli so ju zaprta nekaj dni, nakar sta bila rešena, ker so partizani silili, da se je v bližini pejavil oddelek vojske, pa so kar na hitro pobegnili. Toda v drugem tednu septembra so partizani nekoga dne zgodaj zjutraj spet napadli Udovčovo hišo. Do zob oboroženi so jo obkolili ter odvlekli iz nje očeta in hčerko Justo. Odvedli so ju s seboj v gozd. Tam so očeta po kratkem posvetovanju ustrelili, od strahu in groze na pol mrtvo hčer pa so končno izpustili.

V sosedni vasi Rožentelj so partizani požgali več hiš in zaklali štiri moške, v drugih hišah pa pobrali denar, obleko in živež, kar so mogli odnesti.

Ljudje so bili vsi strahovani in obupani.

„Prima linea“

Za 20. obletnico Pohoda na Rim je izšlo glasilo Ljubljanske Fašistične Zveze v slavnostni opremi in v povečanem obsegu. Prva stran ima odlično risbo, ki kaže ogromni podvig Fašizma v dveh desetletjih, podvig Revolucije, nadaljujoče se vedno z novim razmahom, dokler ne bo dosežena končna zmaga Italije in velike ideje Duceja. Naslednje strani so v celoti posvečene zgodovinskemu Pohodu in urednik je storil prav, ko je članke opremil s slikami posameznih prizorov, ki niso samo zanimive, marveč veje iz njih diha velika dogajanja. Med temi so zlasti slike znamenja Mussolinijevoga »covar«, kjer se je rodil velik odpor, ki je zajel ves italijanski narod, pa tudi slike barikad, javnih nastopov in manifestacij povedo čitatelju mnogo in dopolnjujejo članke. Kot organsko dopolnilo je treba vsekakor smatrati ogromno organizacijo Stranke, ki je zajela vse sloje in vse starostne razrede, od starih bradatih borec do malih Balil, ki korakajo v Ducejevem kroju in z njegovim monogramom. Kot končni uspeh tega organizatornega napora pa so lepo predstavljena javna dela, s katerih veličino se Stranka ponaša z svo pravico in je Ducejev režim v tem pogledu zaslužil vse doseganje vlade. Na tem trdnem temelju je osnovana neomajna vera v zmago pod vodstvom Duceja, ki je pristni predstavnik svojega naroda in njegovih vrlih.

Institut za italijansko kulturo

sporoča, da se bodo začeli že naznanjeni tečaji v četrtek 5. novembra. Tistim, ki lahko obiskujejo samo določene ure, se priporoča, da se vpišejo in prenočijo k tečajem čimprej. Tako se bodo izognili možnosti, da najdemo v začelnem tečaju že vsa mesta zasedena. Za vsak tečaj je namreč predpisano določeno število mest, ki se ne sme prekoračiti.

Uvedba zimskega časa

Rim, 30. okt. s. Izšel je odlok, ki določa, da se ob 3. junija 2. novembra t. l. uvede zopet solnični čas. Po izdanih določbah bodo morale vse oblasti in vsi šešerji in zasebni ustanovi poskrbeti, da se ure ob navedeni uri pomaknejo za eno uro nazaj, tako da bodo kazale 2. namesto 3. uro. V spisih civilnega staleža v notarskih spisih ter na splošno v vseh spisih, v katerih se zahteva navedba ure o izvršenem dejanju, ako se je to dejanje zgodilo v času od 2. do 3. ure 2. novembra, potem ko so bile ure že spremenjene in kažejo 2. uro, bo treba to ugotoviti z označbo, da se je dejanje izvršilo v času med 2. in 3. uro. Isti odlok nadalje določa, da se od 2. ure dne 29. marca 1943/XXI normalni čas zopet prehitri za 60 minut z vsemi posledicami. Tedaj bodo morale oblasti in vsi šešerji javnih in zasebnih ustanov poskrbeti, da se ure pomaknejo za eno uro naprej.

Hudi udarci ameriški mornarici Potek bitke pri Salomonskem otočju izživa v Ameriki in Angliji veliko zaskrbljenost

Tokio, 29. okt. s. Poročila japonskega glavnega stana o pomorskih bitkah, ki so nedavno bile v Pacifiku, so prekinile po 70 dneh molk japonskega glavnega stana o teh vojnih dogodkih. Ta poročila objavljajo z izrednim poudarkom ves japonski tisk. Komentarji listov kažejo popolno zadovoljnost naroda. V komentarjih se poudarja, da se je izjalovil severnoameriški poizkus spremeniti kritični položaj lastnih postojank na Salomonskih otokih in da japonska objava zmede sovpada z dnevnim severnoameriške mornarice. Listi objavljajo pregled izgub, ki so jih imele Zedinjene države od 7. avgusta do danes. Amerika je izgubila 63 ladij, ki so bile potopljene. V komentarjih se nadalje poudarja, da je bila s pomorskimi bitkami v Južnem Pacifiku zopet potrjena pomorska premoč Japonske in da je južnozapadni Pacifik grob za ameriške ladje. Končno se poudarja brez uspešna žrtev ameriških izkrvalnih edinic, ki se še nahajajo na Salomonskih otokih. Njih položaj je postal še bolj nevaren po nedavnih japonskih pomorskih zmagah v teh vodah.

Tokio, 29. okt. s. V komentarjih o značilnih priznanjih porazov, ki jih je utrpela mornarica Zedinjenih držav in ki jih je priznal mornariški tajnik Knox o priliki severnoameriške mornarice dne, pripominjajo tukajšnji opazovalci, da je po dolgem zopet enkrat odgovorni minister Zedinjenih držav priznal resnico. Goto-

vo je, da so Američani severno od Santa Cruz utrpeli strašnote izgube, toda te izgube so prišle šele potem, ko je Knox priznal prejšnje poraze. Od zore do mraka dne 26. t. m. je bilo severnoameriško brodogradno podjetje, obenem pa uničenih nad 2000 bombnih in lovskih letal. Ko je Knox govoril po radiu, je bržkone imel v mislih prejšnje strašnote izgube, ki jih je severnoameriško brodogradno podjetje v bitki pri Salomonskem otočju, zlasti izgubo nosilke letal »Wasp« in nad 30 drugih edinic, med njimi križark in drugih vojnih ladij.

Buenos Aires, 29. okt. s. Zadnja vladna poročila o borbi pri Salomonskih otokih skušajo zmanjšati važnost te bitke, češ, da gre samo za običajen japonski sunek, vendar pa se v vsej Ameriki in zlasti v Washingtonu kaže naraščajoča zaskrbljenost glede končnega rezultata, kajti spopad postaja čim dalje bolj srdit in prihajajo vesti o hudih izgubah ameriške mornarice. V dobro obveščenih krogih izjavljajo, da bi opravičili neuspehe, da ameriška sila na južnem Pacifiku ni v ravnotežju, ker so najvažnejša japonska oporišča bližja operativskemu področju kakor ameriška. »Evening Star« ugotavlja, da so to bitke izzvali Japonci, kar kaže, da so dosegli obdržali iniciativo. Neki pisec iz Washingtona že napoveduje, da bo mnogo glav padlo zaradi bitke pri Salomonskih otokih. Mnogo admiralov in generalov bo potisnjenih ob stran.

Izpred vojaškega sodišča

Vojaško vojno sodišče vrhovnega poveljstva Oboroženih sil za Slovenijo in Dal-mazijo, odsek v Ljubljani, je izreklo naslednjo sodbo v zadevi proti:

Brajerju Ivanu, sinu Matije in Breclji Tereziji, roj. 13. XII. 1920 v Bizoviku, tam bivajočemu na št. 81, nahajajočemu se v zaporu.

Obtožen po čl. 1. Ducejeve naredbe z dne 3. V. 1942, ker je sodeloval pri združbi, naperjeni za nasilni prevrat političnega, gospodarskega in družbenega reda v državi; b) zločina po čl. 16. Ducejeve naredbe z dne 3. X. 1942, ker je sodeloval pri oboroženem krdelu, ustanovljenem z namenom izvrševanja zločinov, predvidenih v isti naredbi;

c) zločina po čl. 8. Ducejeve naredbe z dne 3. X. 1942, kor je v Vevčah 28. VIII. 1942 sodeloval za lastnim krdelom pri požigu papirnice ter povzročil škodo okoli 4 milijone lir;

d) zločina po čl. 7 iste naredbe, ker je v omenjenih krajevih in časovnih okoliščinah poskušal s svojim krdelom napad na življenje pripadnikov Oboroženih sil in je streljal s trojnico in puško proti vojašnici Kr. karabinerjev in Kr. finančne straže;

e) zločina po čl. 2. Ducejeve naredbe z dne 24. X. 1941, ker je bil v posesti orožja in municije brez predpisnega oblastnega dovoljenja.

Iz teh razlogov je sodišče Brajerja Ivana spoznalo za krivega pripisanih mu zločinov in ga obsodilo na smrt z vsemi posledicami zakona.

Odredilo je, da se sodba objavi v izveščku v »Jutru« v Ljubljani in v »Piccolu« v Triestu.

Ljubljana, 29. oktobra 1942-XXI.

Vojaško vojno sodišče vrhovnega poveljstva Oboroženih sil za Slovenijo in Dal-mazijo, odsek v Ljubljani, je izreklo naslednjo sodbo v zadevi proti:

1. Hočvarju Janezu, sinu Janeza in Petri Marje, roj. v Dragomlju vasi 16. 10. 1912, tamkaj bivajočemu, priprtemu;

2. Jeleniču Leopoldu, sinu pokojnega Jakoba in Alojzije Katarine, roj. v Dolnjem Suhorju pri Metliki 12. 2. 1909 in tjakaj pristojnemu na št. 12, na begstvu;

obtoženima: a) zločina po čl. 4 Ducejevega razglašja z dne 3. 10. 1941 in čl. 1 Ducejevega razglašja z dne 3. 5. 1942, ker sta prvi v Dragomlju vasi, drugi pa v Dolnjem Suhorju od nedolocene dobe do 21. 6. 1942 sodelovala, Hočvar tudi poslej, pri prevratni združbi, ki je imela namen, nasilno spremeniti politično, gospodarsko in socialno ureditev v državi;

b) zločina po čl. 16 Ducejevega razglašja z dne 3. 10. 1941, ker sta v istih okoliščinah v stalnih stikih in z dobavami živih sodelovala pri oboroženju četi, ki je bila z istim namenom ustanovljena;

c) zločina po čl. 2 Ducejevega razglašja z dne 24. 10. 1941, ker sta bila v istih okoliščinah v posesti orožja in streliva brez dovoljenja pristojne oblasti.

Iz teh razlogov proglašja sodišče v smislu zakonskih členov Kočvarja Janeza in Jeleniča Leopolda za kriva pripisanih jima zločinov in ju kot taka obsoja na doživetno ječo, plačilo stroškov in na vse posledice, vključno trajno prepoved izvrševanja služb in zakoniti preklic ter objavo te sodbe v izveščku in na stroške obojenih v listu »Il Piccolo« v Triestu in »Jutru« v Ljubljani.

Ljubljana, 27. oktobra 1942-XX.

Gospodarstvo

Inventariziranje zalag ob izdaji novih oblačilnih izkaznic

V zvezi z izdajo novih oblačilnih izkaznic, ki bodo veljale od 1. novembra t. l. do 31. decembra prihodnjega leta, je Pokrajinski svet korporacij v Ljubljani izdal okrožnico z dne 29. t. m. o inventariziranju zalag racionirane obutve, tekstilnih izdelkov, oblačilnih predmetov, kovčegov in torb iz usnja.

Ta okrožnica določa naslednje:

Glede na pričetek veljavnosti novih oblačilnih izkaznic in v zvezi s spremembami v seznamu točk je Visoki komisariat predpisal inventariziranje zalag racionirane obutve, tekstilnih izdelkov, oblačilnih predmetov, kovčegov in torb iz usnja o polnoči 31. oktobra 1942-XXI. Inventariziranje ima namen, da se ugotovijo količine racionirane blaga na zalogi in da se ugotovi ustrežajoče število točk po vrednosti v točkah, kakor je določena z novo ministrsko tabelo A.

1) Obveznost inventure se nanaša na: a) racionirano blago, čigar prodaja je dovoljena; b) blokirano blago, ki se nahaja pri tvrdkah; c) racionirano blago, ki je last tvrdke, ki se pa iz katerega koli naslova nahaja pri tretjih osebah, ki niso zavezane sestaviti prijavo (na pr. lastno suknjo, poslano v barvarnico, blago pri konfekcionistih za predelavo v konfekcijo, blago, ki je bilo iz kateregakoli naslova zaplenjeno itd.).

2) Inventar se nanaša na obutev, tekstilne izdelke, oblačilne predmete, na kovčege in torbe iz usnja (končne izdelke, ki so podvrženi racioniranju), tudi če so določeni za izvoz. V inventar je vpisati tudi tkanine in surovo prejo, ki se nahaja pri konfekcionistih, grostih in pri tretjih osebah na račun konfekcionistov samih, grostov in detalistov. Izdelovalci konfekcije, industriji ali obrtniki, morajo vpisati poleg konfekcije tudi zalogo tkanine, preje in surovo prejo.

3) V inventar ni vpisati predmetov, ki so izdelani in določeni na podlagi rednih naročil za vojaške uprave. Ako bi se to blago iz katerihkoli razlogov ne uporabljalo za navedene namene, se bo moralo vpisati v registre prejemov in oddaj v 24 urah od trenutka, ko blago postane razpoložljivo za notranjo potrošnjo.

4) Inventar morajo sestaviti industrijska in obrtna podjetja (proizvajalci in konfekcionisti), grostisti, grostisti-židje, zastopniki, detalisti, krojnarji, nadalje uvozna podjetja tudi če nabavljajo blago izključno iz inozemstva kakor tudi izvozniki, tudi če prodajajo blago izključno v inozemstvo.

5) Inventar se bo moral sestaviti na posebnih obrazcih, ločeno za vsako podjetje, vsako delavnico, skladišče, prodajalnico, branjarijo itd., tudi če se ti obrati nahajajo v isti občini.

6) Blago, ki bo 31. oktobra o polnoči na prevozu, se bo moralo vpisati v inventar prejemnika, toda samo oni del, ki bo prišel, preden bo inventar predložen. Glede vsega blaga, ki bo 31. oktobra popolnoma na prevozu in ki bo dospelo prejemniku šele

potem, ko bo že predložil inventar Pokrajinskemu svetu korporacij, bodo morali prejemniki predložiti 30. novembra t. l. Pokrajinskemu svetu korporacij dodatno prijavo, in to vedno v treh izvodih. Prejemniki bodo morali vpisati v navedeno dodatno prijavo tudi blago, ki bo na prevozu dne 31. oktobra t. l. in ki ne bo dospelo v njihovo posest do 30. novembra t. l., glede katerega pa bodo do tedaj prejeli od pošiljatelja obvestilo o pošiljki potom računa, izročilnega dopisa ali na drug način.

7) Inventarji se morajo sestaviti na obrazcih I. N. T. A., kakor jih je odredil Concordit in se dbe pri Združenju trgovcev za Ljubljansko pokrajino v Ljubljani. Obrazci I. N. T. A. št. 1, 2, 3, 4 in 5 služijo kot analitični seznam inventarizirane blaga, medtem ko služi obrazec R. — I. N. T. A. (povzete) za seštevane vseh podatkov, vpisanih na prej navedenih obrazcih, in kot kazalo celotnega položaja, tako glede količine kakor glede vsote točk podjetja, delavnice, skladišča, trgovine ali branjarije, na katere se nanaša.

Vsi obrazci inventarja se morajo sestaviti v 3 izvodih. Tipizirani proizvodi se morajo vpisati ločeno od netipiziranih v smislu navedb, ki jih vsebujejo sami obrazci. Vsi trije izvodi inventarja se morajo izročiti Pokrajinskemu svetu korporacij do 15. novembra 1942-XXI. En izvod obdrži Pokrajinski svet korporacij. Drugi izvod bo vrnjen prijavitelju s pečatom Pokrajinskega sveta in s potrdilom o dnevu izročitve. Tretji, od Pokrajinskega sveta korporacij vidrni izvod inventarja, bo prijavitelj shranil in držal na razpolago za kontrolo pristojnih organov.

Oddajanje odrezkov starih in novih izkaznic

Druga okrožnica Pokrajinskega sveta korporacij z dne 28. t. m. se nanaša na odrezke starih in novih izkaznic.

Odrezki s točkami, ki jih imajo prodajalci, ki prodajajo neposredno potrošnikom, o polnoči 31. oktobra, se morajo izročiti Pokrajinskemu svetu korporacij (PSK) ali občinam najkasneje do 5. novembra 1942-XXI. PSK in občine bodo izstavile začasna prejemna potrdila o prevzemu odrezkov.

Občine bodo morale 6. novembra poslati Pokrajinskemu svetu korporacij vse odrezke točk, ki so jih prevzele do 5. novembra in glede katerih so izstavile za interese prodajalcev potrdila o prevzemu. Odrezki s točkami, ki ne bodo oddani v gorl določenem roku, ne bodo imeli glede dobav nobene vrednosti več. Pokrajinski svet korporacij bo v času od 15. do 30. novembra spremenil začasna potrdila o prejetju odrezkov in končne dobavne bone.

Zaradi potrebe statistike in da se izločijo pomote, ne bo Pokrajinski svet korporacij v teku novembra sprejemal odrezkov novih oblačilnih izkaznic, ki se bodo uporabljale od 1. novembra naprej. Ti odrezki novih izkaznic se bodo sprejemali šele od 1. decembra naprej.

Gospodarske vesti

— Dan štednje. Kakor druga leta je Mednarodni institut za štednjo v Milanu tudi letos proglasil 31. oktobar kot dan štednje. Ta dan slavijo kot dan štednje predvsem hranilnice in včer v vseh državah, ki so vključene v Mednarodni institut za štednjo v Milanu, ki priporoča predvsem propagandna predavanja o štednji za mladino.

— 80letnica železnice Zagreb—Zidani most. Danes poteče točno 80 let, odkar je prispel iz Zidanega mosta v Zagreb prvi vlak po novo zgrajeni progi. Naslednji dan, t. j. 1. novembra 1862, pa je bila slovesna otvoritev proge Zidani most—Zagreb—Sisak. To je bila prva železniška proga na področju sedanje Neodvisne Države Hrvatske, ki je bila zgrajena šele 27 let potem, ko je v Nemčiji stekla prva železnica od Nürnberga do Fürtha. Hrvatski sabor je že leta 1840, ko so pričeli graditi veliko železniško progo Dunaj—Trieste, razpravljati o možnosti gradnje železnice, ki bi vezala Hrvatsko z železnico Dunaj—Trieste, kakor železnice, ki bi vezala Zagreb z Adrianskim morjem. Leta 1848 je skupni madžarski hrvatski sabor sicer sklenil gradnjo železnice od Karlovca do Fiume, do uresničenja tega načrta pa ni prišlo. Medtem se je družba Južne železnice zavezala graditi progo iz Zidanega mosta preko Zagreba do Siska in progo iz Zagreba do Karlovca. Gradbeni stroški za 127,6 km dolgo železnico Zidani most—Sisak so znašali 9 in pol milijona goldinarjev. Priključna proga Zagreb—Karlovac pa je bila otvorena 1. junija 1865, medtem ko je bila proga Karlovac—Fiume dovršena šele leta 1873.

— Dinarski kovanci se na Hrvaškem vzamejo iz prometa. Po naredbi državne zakladnega ministrstva z dne 15. oktobra t. l. se kovani novci bivše kraljevine Jugoslavije po 2, 1, 0,50 in 0,25 din vzamejo iz prometa 31. decembra t. l., ko izgube značaj zakonitega plačilnega sredstva. Ista naredba vsebuje predpise glede izdaje novčanic po 2 kuni, 1 kuno in 0,50 kune. Te novčance Neodvisne Države Hrvatske z datumom od 25. septembra t. l. bo dala v promet Hrvatska državna banka. Novčance po 2 kuni bodo rumenkasto rjave, novčance po 1 kuno modre, novčance po 0,50 kune pa rdečkaste.

— Prodaja vina na Spodnjem Stajerskem. Na Spodnjem Stajerskem so bili izdani predpisi glede vnovčenja letošnjega vinskega pridelka. Vinogradniki morajo količino letošnjega vinskega pridelka prijaviti v prvi polovici decembra in morajo potem do konca aprila prihodnjega leta prodati 40% in do konca leta nadaljnjih 40 odstotkov pridelka. Ostalih 20 odstotkov lahko prodajo v okviru posebnih določb neposredno potrošnikom, ali pa gostilničarjem na nakupne znamke za vino, lahko pa to količino potrošijo tudi sami. Nakupne znamke za vino, ki upravičujejo do neposrednega nakupa vina pri proizvajalcu, dobe le oni gostilničarji, ki so že pred vojno kupovali vino pri proizvajalcih. Potrošnikom smejo vinogradniki prodati le polovico toliko vina, kakor v letih 1939 in 1940, posamezniku pa ne več kakor 50 litrov.

— Zamenjava mark za rumunske leje v Transilvaniji. Na poligi sporazuma, s katerim je med Nemčijo in Rumunijo, je bil 15. t. m. v Transilvaniji (to je v bivšem sovjetskem ozemlju okraj Besarabije, med Dnjeprom in Bugom, ki je pod rumunsko upravo) proglašena rumunski lej kot zakonito plačilno sredstvo. Na podlagi posebnega sporazuma med nemško Reichsbankom in rumunsko Narodno banko, bo Rumunija zamenjala v Transilvaniji nemške okupacijske marke po tečaju 1 marka enako 60 lej. Rumunska Narodna banka in Pošta hranilnica bosta v večjih krajih Transilvanije ustanovili podružnice. V Odesi, kamor se prenese sedež rumunskega guvernerja za Transilvanijo, bo ustanovljena centrala Pošte hranilnice za Transilvanijo.

— Prva obrtna razstava v Dnjepropetrovsku. Za obnovo industrijske in obrtne proizvodnje v Ukrajini je značilna obrtna razstava, ki je bila te dni prirejana v Dnjepropetrovsku in ki je prikazovala, kaj proizvajajo po doslej izvršeni obnovi generalna gubernija Dnjepropetrovsk. Razstave se je udeležilo 155 obratov, med njimi 29 tvornic, 71 obrtnih proizvajalnih združenj (tako zvanih artelov), v katerih so združeni samostojni obrtniki, in nadalje 46 samostojnih obrtnikov, 5 delavnic za vajence in 3 mestni obrati. Pred dobrim letom, ko je nemška civilna uprava pričela posloovati, je bil pretežni del obratov uničen, ni bilo surovin, ne delovnih moči, niti orodja. Uspeh je tem bolj značilen, če se upošteva, da so morali v mnogih delavnicah še nedavno obratovati brez električnega toka in so si morali pomagati na drug način, dokler ni bila obnovljena električna centrala v Dnjepropetrovsku.

— Poljske železnice. Po prevzemu obnoven letnem, poročilo imajo železnice poljske generalne gubernije 7000 km železniškega omrežja. Danes je to omrežje zopet vzpostavljeno, kar se kaže tudi v obratnem računu. Obratni dohodki so znašali lani 700 milijonov zlotov (prejšnje leto 487), obratni izdatki pa 660 milijonov zlotov (511). Tudi železniške delavnice so obnovile in je njihova storitev v primeri s predvojno dobo danes štirikrat večja, tako da te železniške delavnice lahko prevzamejo tudi dela za nemške državne železnice.

— Ustavitve zasebne gradbene delavnosti. Sklicujoč se na pomanjkanje gradbenega materiala, delovnih sil in transportnih sredstev je ameriški vojni produkcijski šef Donald Nelson odredil takojšnji ustavev gradbenih del v vseh Zedinjenih državah, kolikor ta dela niso važna za vojno. Istočasno je preklical dovoljenja za dobavo gradbenega materiala za nevojaške zgradbe in obenem odredil ponovni pregled načrtov za vojaške objekte z namenom, da se ugotovi, koliko se daje dela reducirati. V bojazni pred inflacijo je pričela v Zedinjenih državah navzlic pomanjkanju delovnih sil in materiala še naraščati zasebna gradbena delavnost in je bilo v ta namen v septembru izdanih 723 milijonov dolarjev nasproti 623 milijonom v istem mesecu lanskega leta. Med gradbenim materialom najbolj primanjkuje železa.

INSERIRAJTE V „JUTRU“!

Anton Vidmar

Danes popoldne bo poročal iz kapelice sv. Petra na Zalah k sv. Križu g. Anton Vidmar, šolski upravitelj v pokopju. Dolgo se je držal kot čvrsta korenina. Po rodu je bil iz Idrije (12. januarja 1872), od kod je prišel na gimnazijo v Ljubljano in se je po petih razredih vpisal na učite-

ljišče. Zelo živahen in odločen je bil že v dijaških letih. Po triletni vojaški službi je bil imenovan za učitelja na Ledini pri Idriji, od tod pa je bil 1898 premeščen v Ambur na Dojenjskem, kjer je učiteljeval do 1. oktobra 1902. Nato pa je prišel na prijazni Čatež pod Zaplazo, kjer je služboval nad 30 let. Po upokojitvi se je preselil v Ljubljano. Dne 1. oktobra 1932 je bil deležen zaslužene počastitve. Šolski odbor s takratnim županom Alojzjem Sajetom je počastil redki učiteljski jubilej svojega zvestega šolnika s prisočno zahvalo kmečkih mož. Tudi gasilsko društvo na Čatežu je počastilo 30letnico svojega organizatorja z baklajo; daleč po dolinah je odseval plamen kot znak prisrčne hvalečnosti prebivalcev tega krasnega dojenjskega kraja. Na Čatežu je Anton Vidmar do kraja spoznal svoj rod, delček del prostega časa pa je povečal negi cvetlice v naravi in bogati zbirki krasnih kaktjev. Kot vzgojitelj, organizator in prijatelj je bil Anton Vidmar res vselej mož na mestu. Čast njegovemu spominu, žalujočim pa naše odkritosrčno sožalje!

Dr. Cholewi w spomin

Na Zalah se je od pokojnega dr. Cholewie poslovil pokrajinski zdravnik dr. Carmel Ballistreri z naslednjimi besedami:

V tem trenutku, ko se moramo za vedno ločiti od Tvojih zemskih ostankov, dragi prijatelj, se hočem spomniti Tvojih izrednih darov kot človeka in znanstvenika. Vse Tvoje življenje je bilo posvečeno najvišjim čustvom, med katerimi je prvenstvovala Tvoja ljubezen do soproge in hčerke ter ljubezen do Tvoje poklica, ki si ga izvrševal v resnici kakor neko čisto poslanstvo dobrote. Ti dve veliki ljubezni sta Te vodili po trdem potu znanstvenega raziskovanja, ena Ti je dajala tolažbo po čisto neuhvalnem, vedno težkem in trdem delu, druga Te je vodila po potu, kjer si lajšal ravno najhujše bolezni trpečega človeštva.

V teh malomesečnih, v katerih sem bil doleten Tvoje prijateljstva in sem mogel slediti Tvojemu delu, sem vedno videl, kako skrbno si obdal svoj bolnik in kako si se z njimi veselil vsakega okrevanja ali zboljšanja, ki ga je prinesla Tvoja zdravniška umetnost, videl pa sem tudi, da molče trpiš v brezupnih primerih, kadar se je izkazalo, da človeška znanost ne more prav nič pomagati. Občudoval sem Te, s kakšno ljubeznijo si delal v Zavodu za raziskovanje raka, ki si ga s pravičnim ponosom lahko imenoval svoj zavod in ki je po Tvoji zaslugi postal sijajen svetilnik svetovne znanosti. S kakšno ljubeznijo si vodil svoje učence! Bolj kakor mojster in bolj kakor oče, tako da si jih z vso pravico lahko imenoval svoje duhovne sinove.

V vsakem primeru, v vsakem trenutku je Tvoja mirna in razumljiva beseda podajala brzo pravilno diagnozo, navetnovala pravi način zdravljenja, ali pa je Tvoja trdna in gotova roka rezala v trepčnem mesu, da je smrti izgrala kako življenje.

Toda, razen tega, da si bil človek in zdravnik, si bil tudi učenjak. Tvoja dela, Tvoje teorije so se razširile preko meja Tvoje naroda in Tvoja beseda in Tvoja misel sta se v svetu popolnoma uveljavili.

Podmorski rudnik

Zamisel genoveškega mornarja, ki je dala že 25.000 ton prvovrstnega cardiffškega premoga

Genova, 23. oktobra

Če bi danes v Genovi kdo dejal, da je kaka ladja priplula iz Cardiffa in da tovari premog, bi nedvomno vsakdo mislil, da z njim ni vse v redu. In vendar je res, da v genoveškem pristanišču že delj časa raztovarjajo pravi premog iz Cardiffa... Kaj neki si misli Anglija, ki premoga več ne pošilja? Kljub temu pa premog prihaja in to po morskem poti!

To ni aprilska šala in tudi ne kaka potegavščina. Premog prihaja po morju ali točneje, pridobivajo ga iz morskih globlin v pristanišču. Tisoči ton se kopijo.

Neki genoveški mornar se je lepega jutra sprehajal po obali in gledal v valove. Njegov misel so bile naslednje: »Že okoli šestdeset let so pristajali v pristanišču parniki iz vsega sveta in prinašali dragoceno gorivo iz walleških rudnikov. Koliko kosov premoga je moralo v tem času po nesreči pasti v morje, koliko zabojev in prevoznih vozikov je izginilo pod valovi med trupalnim razkladanjem z ladij v skladišča. In če bi zbrali ves premog, kar ga zdaj krije morje, koliko bi ga bilo?«

Tako je premišljeval moža, ki je po postavi pravi orjak. Nato je skušal s svinčnikom vsaj približno izračunati, koliko stov premoga leži na dnu genoveškega pristanišča, in se je njegov račun izpremenil v presenetljivo število ton...

Potem se je zgodilo, da je iznajditelj podvodnega premoga nekega dne, kakor svoje dni Kristof Kolumb, nastopil v genoveškem pristanišču, le da je imel na razpolago tri pontone in ne, kakor odkritelj Amerike, treh karavel. Na prej mirnem delu pristanišča je nenadno oživilo in nastale so kovinske zgradbe z vsemi pripomočki za dviganje črnega zaklada iz morskega ležišča. Nastopili so tudi potapljači z vso opremo.

Začetek je bil težaven. Dvigalne naprave so po prvih posegih v morskno dno potegnile na svetlo najrazličnejše brezpomembne predmete: kose lesa, vrvi, razbitine, odpadke in še mnogokaj. Ko je dvigalo prvič pogledalo iz morja, je tudi sodobni odkritelj, kakor njegov davno umrl vrstnik, zakričal: »Zemlja!« Seveda s povsem drugačnimi občutki, zakaj, iz vode je pogledala velika kepa blata. Toda mož se ni dal ugnati, čeprav se mu je marsikateri pesimist posmehoval.

Na morskno dno se je odpravil potapljač, ki je z raznimi pripomočki prebil vrhno plast in kaj kmalu ugotovil, da je imel bistroumni mornar prav. In so tudi dognali, da je premog, ki leži na dnu genoveškega pristanišča, boljše kakovosti, kakor pa je bil takrat ko so ga v Cardiffu nalagali na ladje. Na dnu se je spojil z ostanki nafte in raznih olj, ki se uporabljajo na parnikih in jih po uporabi odvržejo v morje, pa z ostanki vsakovrstnih požarov, ki so v preteklosti upepelili marsikatero pristaniško napravo.

Sedaj je na kraju, kjer dviga premog, vsak dan živahno. Množica z velikim zanimanjem sledi delu novih dobaviteljev premoga. Nekdo je celo raznesel po mestu, da so ugrabili morju tudi kup kosti, iz katerih da so sestavili človeški okostnjak. Tisti, ki imajo bujno domišljijo, so celo vedeli povedati, da je to okostnjak nekega Giana Luigija Fieschija, ki je pred 500 let padel v morje s slabo razsvetljeno obale med ženketanjem mečev in rjovenjem drhali v znani zaroti proti Doričancem. Kakor vidimo, si je tudi človeška domišljija dala duška.

Res pa je, da so doslej potegnili iz morja že 25.000 ton premoga od preračunanih 40.000. Dviganje se nadaljuje.

Nekaj lovskih vraž za Vse svete

Kvartna nedelja je za lovca nesrečen dan. Merek vidi slabo in slabo strelja. Tudi zadeta žival ne pade, pač pa dobihi njega lahko smrt. Hudič ima ta dan posebno moč in veselo nagajati lovca.

Lovčev najzvestejši prijatelj, pes, vidi smrt, če ima nad očmi bele in rjave lise, torej štiri oči. Kadar jo zagleda, jo naznani z obupnim tuljenjem in zavijanjem.

Po nepotrebnem ubita divjad homi lovca na grob straši. Da ima mir, je treba divjad zastrašiti. Zato se postavijo lovčevi tovariši, kadar ga pokopavajo, na vse štiri ogle pokopališča in izpalijo svoje puške, ko pokropi duhovnik grob. S tem prepode divjad od groba, da da rajnkemu mir.

Miru pa ne najde po smrti, kdor hodi ob nedeljah na lov. Saj svari celo narodna pesem junaka Marka, naj ne hodi v nedeljo na lov, preden se ne umije in Bogu pomoli.

Pred nekaj leti si še težko našel kmečkega lovca, ki bi prišel v nedeljo na lov, preden ni bil pri maši.

Lovci, ki gre v nedeljo najsi na lov kakor k maši, se mora po smrti brez glave s puško na rami plaziti za divjadjo. Zato se čisto čuje poneči življenje in lajanje psov. Včasih preleti dolino tudi kak strel.

Ta vera živi na Stajerskem, Gorenjem si pa pripoveduje o divji jagi, to je o veliki tropi psov, ki teko v eno smer. Za njimi teče šepast mož s sekuro v roki. Ta vlada pse in jim ukazuje, kam morajo teči in koga raztrgati. Če se psov ubraniš te posaka šepasti mož s sekuro. Pri srečanju divje jage se prekrizaj, stopi na stran ter se ne gani, dokler ne odhrumijo. Nič se ti ne bo zgodilo. Gorje pa tebi, če bi začel kričati ali bi hotel psom pot zabraniti. Raztrgali bi te na drobne kose.

Zato pa je res, da nisi mrtev. Ti živš med nami in boš živel večno, kajti Tvoje dobro delo ni ugasnilo! Velika množica učencev in prijateljev se je mnogo naučila od Tebe in bo podajala iz pokolenja v pokolenje Tvoja visoka čustva, ki so Ti bila življenjsko pravilo. Pridobitve, ki si jih dal znanosti, so trden steber, na katerega se bo vedno oprl znanstveno raziskovanje, da iz teme izgraja skrivnost strahovite bolezni, ki si jo pobijal z vero apostola ter hotel spoznati z živostjo učenjaka.

Docent dr. Cholewa, Tvoj duh naj nam bo vedno blizu, naj nas podpira in naj nas vodi po strmi poti, ki jo vsak dan hodi zdravnik, in Tvoj zgled naj nam da moč, da nadaljujemo borbo, ki si jo Ti, našji bojevnik, bojeval do zadnjega zdiha!

Divji lovec postane vsak, kdor hodi med službo božja na lov.

Koroški poznajo namesto ponočnega lova ponočnega moža. Strašno je velik, da kar goro prekorači. Mnogo psov ima. Daleč se sliši, kadar jih zove.

Za ribiča, ki ob nedeljah lovi, ni kazen huda. Namesto ribe ujame kačo.

Ponoči ne ščuvaj psov, sicer ti pride ponočni lovec in ti vrže v mrtvaško glavo, rekoč: Pomagal si mi loviti, zdaj mi pomagaj še jesti!

Če vržeš v škratovem domovju, kjer so največje in najlepše ribe in raki, mrežo, te skrat hudo izplača. Namesto rib najdeš v svoji mreži polno mrtvaških kosti in začu- još zasmehljiv krikot: Tu imaš plačilo, ker si mi pomagal loviti!

Ako loviš ponoči v škratovih domovih, se pripelje ikrat na zlatem vozu po vodi in te napodi. Voz vlečejo zelo veliki raki,

Iz območja Ilmenskega jezera

Beograjski nemški dnevnik je pred dnevi objavil poročilo svojega vojnega dopisnika z vzhoda o deležu, ki si ga je v enoletnih borbah priborila SS-divizija z mrtvaško glavo v napadih in obrambi na področju Ilmenskega jezera. Izvajanja posnema- mo tudi za naše čitatelje.

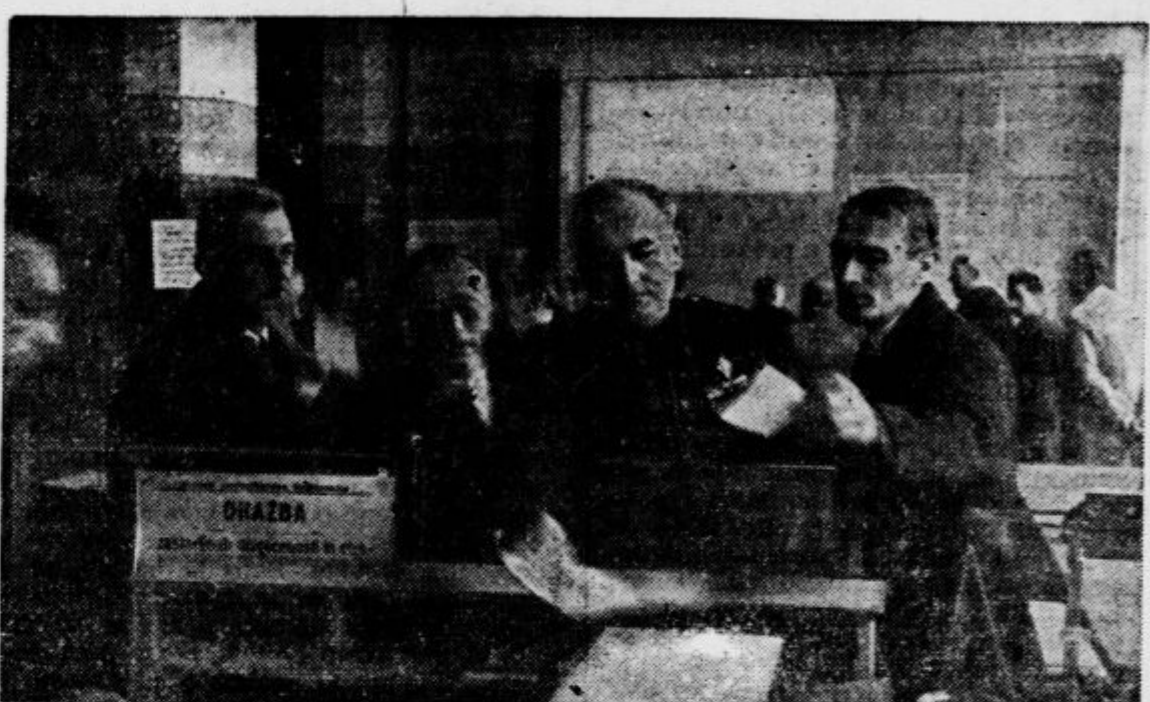
Južno od Ilmenskega jezera! Imenovano področje je postalo pojem, za katerim se skriva tisočero junastvo. Grobovi mrtvih tovarišev SS-divizije z mrtvaško glavo pričajo o skrajni pripravljenosti in požrtvovalnosti vseh, ki se bore na tem frontnem odseku. Neizprosna je tu priroda, neizprosna pa se je izkazal v enoletnih nudi- bojih tudi nasprotnik. Od SS-divizije, ki je jeseni lanskega leta zavzela svoje položaje v Valdajskem pogorju nedaleč od izviru Volge, so se zahtevali napori in preizkušnje brez primere.

Ze v Franciji se je SS-divizija z mrtvaško glavo izkazala kot zmagan oddelek. Njen poveljnik je odkrivan s hrastovim listom. Višji skupinski vodja SS general Eicke jo je povedel v Flandrijo, kjer je izvršila prve naloge in imela prve uspehe. Udeleževala se je odločil v veliki obkolitveni bitki. Nato se je pri Cambraiu in Arras, ob La Basse prekopu, pri Le Cornetu, Malu in Le Paradisu borila z močnimi angleškimi elitnimi polki Royal Scotch, Norfolkskim in drugimi. Tudi pri

Z oblika Visokega Komisarja v mestni zastavljalnici

Eksc. Emilio Graziosi si v družbi župana generala Leona Rupnika in drugih odličnikov ogleduje skladišča

Visokemu Komisarju razlagajo pisarniško poslovanje mestne zastavljalnice

svetijo pa kače s plamenom, ki jim šviga iz žrel.

Tri duše rošiš iz vic, če izdereš kači strupenjak.

Kdor bi bil tako hudoben, da bi ustrelil v podobno Križanega, bi videl sicer ponoči vsako zver, toda Bog bi ga kaznoval, da bi ne imel po smrti nobenega mira. Ponočni jager bi postal in se izpremenil v podhujko. Letati in prhutati bi moral noč za nočjo.

Divja jaga odgovarja nemški vilde Jagd. Če hočeš, da ti divji lov ne naškodi, obesi na hišo volovsko glavo z rogmi vred. Lovci obesa jo v ta namen roge divjadi, zlasti jelenje rogove.

Dr. J. L.

spopadu z izbranimi sovražnimi četami, ki so veljale za nepremagljive, se je izkazala mlada divizija z občudovanja vrednim elanom in žela svojo prvo vojaško slavo.

Junija meseca lani je povedel Eicke iz vzhodne Prusije svojo divizijo proti Sovjetom in zasledoval z njo potolčeno rusko severno armado. Začelo se je pri Kraslavi na Dvini. Nad 12 ur so morali napadati mesto, preden se je sovražnik iz njega umaknil in ga izbralnil. Sledila je zmaga pri Regeli in preboj skozi Stalinovo črto, ki tudi s svojimi gigantskimi obrambnimi napravami ni bila sposobna zadržati napada divizije z mrtvaško glavo. Napredovanje se je nadaljevalo do glavne ceste v Leningrad. Obupni Timosenkov protisunek je odpravljal. Iz ruskega poskusa predora se je izoblikoval nemški vdor v ruske postojanke, ki se je razvil v zasledovanje bolševiške vojske. Nad 53.000 ujetnikov, 3120 tankov, 195 topov in številno drugo vojno gradivo je bilo tedaj zaplenjeno, oziroma uničeno.

Zima 1941. je postavila napredovanju divizije z mrtvaško glavo konec. Oskrbnovalno bazo Starajo Ruso - Pleskov, ki je bila za severno nemško armado najvažnejša, so začeli sridito napadati Rusi. Pri Lužnem so možje divizije SS z mrtvaško glavo pokazali, da so v obrambi prav tako trdni in vztrajni kakor v napadu. Nepregledne mno-

žice, ki so jih Sovjeti vrgli v boj, premoč v težkih in lahkih tankih in lahka konjenica, ki je bila najprimernejša za tamonje ozemlje, niso mogli streti položajev divizije.

Po odločilnih obrambnih bojih si je divizija utrdila svoje položaje za zimo. Tudi snežni viharji, nepregledne množine snega in strašen mraz niso omajali duševnih in fizičnih moči nemškega vojaka. Težkoče so bile samo v tem, da je morala divizija z mrtvaško glavo v dolgih obrambnih bojih proti veliki sovjetski premoči braniti razmeroma zelo dolgo fronto, ki ni bila zaključena, ampak se je sestojala iz posameznih oporišč. Pogosto se je v slabo obdane- nih postojankah razvil nenavaden trd boj. Imena Kobilkina, Bjakovo in Vasiljevčina bodo ostala neizbrisno združena z junško epopejo SS-divizije z mrtvaško glavo.

Možje in fantje so se nadejali, da se bo s pomladjo pozicijska vojna končala in da bodo spet lahko prešli v napad. Toda strategija je na tem frontnem odseku zahtevala nespremenjeno taktiko. Ko je povsem kasno poleti prišlo povelje za napad, so se vojaki dvignili iz svojih položajev in se z nezlomljivo močjo vrgli proti sovražniku, ki jih je v svojih zlaganih vojnih poročilih že davno izločil iz borbe in pokopal. Po vodi, močvirju in gozdovih se je nadaljevala borba. Eno bolševiško taborišče za drugim je bilo osvojeno in doseženo izboljšanje fronte v tem odseku.

»Več store kakor svojo dolžnost,« je imel navado reči poveljnik o svojih fantih in možeh. Tudi sam je takšen. Čeprav je bil težko ranjen in je komaj okrevao od rane, je bil že spet pri svojih četah in je vodil vojaške akcije v njemu dodeljenem frontnem odseku sam. Vojaki, vzpodbujeni z dobrim vzgledom, zastavljajo vse svoje moči za uspeh nemškega orožja in za svojo boljšo bodočnost, zaključuje dopisnik svoje poročilo.

Naročite se na romane Dobre knjige!

bitij in zgod, ki vstajajo pred čitateljem zgodovine kot najstvarnejša predstava njenih tal? Melanholično kakor veter po grobovih roma naša misel po teh poljih, ki so polja življenja in smrti, koder seje in žanje skrivnostni pustolovec, »le grand Aventuriers«, resnične in namišljene »Občne zgodovine«.

Pirandellove novele

Zagreb, oktobra

Strm, težaven in mučen je bil življenjski in slovesni vzpon, s katerim se je Luigi Pirandello, rojen 1. 1867. v Siciliji, povzpelo od neznanega profesorja ženskega učiteljišča v Rimu do člana Italijanske akademije in laureata Nobelove nagrade za književnost, preden je 1. 1936 umrl v Rimu. Dojga leta ga je tiščalo k tlom siromaštvo, združeno z nepriznanjem in rodbinskimi neveselostmi. Razmere so mu neugnano razgledale moči. Pirandello si je postavil aksiom: Živeti ali pisati, tretjega ni! Odločil se je za pisanje. Čela leta je vprav vročno pisal, vsemu navkljub. Tako so nastajale njegove številne novele, romani, pesmi, kritike, drame, komedije, cela knjižnica Pirandellovih spisov. Izmed teh sta doslej prevedena v hrvaščino romana »Pokojni Matija Pascale« (Il fu Mattia Pascal) in »Izobčena« (L'esclusa), nekaj najbolj znanih Pirandellovih gledaliških iger pa so vprizorila hrvaška gledališča, kakor na pr. »Šestero oseb išče avtorja«, »Tako je, kakor se vam zdi«, »Henrik IV.« i. t. d. Zdal je izšla zbirka petnajstih izbranih novel z naslovom »Sonce in senca« (Sunce i siena) v založbi zagrebške »Savremene biblioteke« in v prav lepem, gladkem prepledu pravka zagrebške drame Dubravka Dujsina.

Luigi Pirandello je živel in delal v izjemnih razmerah. Bil je oženjen; imel je

KULTURNI PREGLED

Spomin na „Občno zgodovino“

Oktober je poteklo sto let, kar se je rodil v Ljubljani pisec knjige, ki jo je marsikdo med nami vneto prebiral za mladih let — Josip Starč, avtor »Občne zgodovine«. Če mu v teh dneh prigrizamo svečo v spomin, se obehem spominjamo, da je le-tos poteklo 35 let, kar je stari, dobri profesor s hrvaških gimnazij odšel počivat v rodno zemljo. Josip Starč je kot pisatelj hodil po Keranihovi poti, samo da je bila njegova pripovedna proza umetniško manj pomembna, spisana z najboljšo voljo in s pritučeno tehniko, a brez tistega notranjega žara, ki ga daje stvaritvama samo močna umetniška izjave. V Starčevih novelah čutimo delno vplive njegovega študija v Pragi, saj je prvi zanesel v našo izvirno povest češki sčez, v čemer je imel nekaj desetletij pozneje posnemovalca v Podlimbarskem. S svojimi »Pismi iz Zagreba«, ki jih je pribeljeval v »Ljubljanskem Zvonu« v letih 1881—1897, je Josip Starč opravljal v tedanjih razmerah za- služno delo kulturnega posredovalca. Bil je v Zagrebu tako doma kakor v svoji rodni Ljubljani. Pred nekaj leti je že živel med nami njegova vdova, prikupna, duševno živahna starka in pripovedovalca o dnehi, ko so se obiskovale rodne Avgusta Senec in Josipa Starčeta. Zagreb sedemdesetih in osmdesetih let prejšnjega stoletja je dobival v t. h. spominih tisto intimno podobo, ki jo dajejo samo vtisi in spomini neposrednih sodobnikov minule. zaključne dobe.

Teh nekaj vrstic je posvečenih piscu »Občne zgodovine«. Tistih pet debelih zvezkov, ki jih je izdala Mohorjeva družba v letih 1874—1888 in v novih izdajah, ni

sodilo med mladinske knjige; nemara bi strogemu vzgojitelju niti ne bilo prav, če bi videl dečka, ki hlastno prebira njihove strani in z vsem nerazvutim, nezkušenim umom in nepopolnim čustvi zasleduje pustolovstvo vseh pustolovstev: zgodovino človeškega rodu. In vendar je bilo Starčevu ljudsko delo vsaj piscu teh vrstic eno prvih resnično osrečujočih književnih doživitev. Jules Verne je s svojo naravoslovno in tehnično usmerjeno fantastiko nedvomno silovito zburkal domišljijo, modni junak tedanjih dni, sloveči detektiv Sherlock Holmes, ni je utegnil najeti las; kakšna indijanska zgodba je prenašala življensko čustvo iz tesne resničnosti v sproščeno svobodo ameriških savan. Toda Starčeva »Občna zgodovina« je častno vzdržala tekmo z vsemi podobnimi knjigami. Kdor se je mlad začel vanjo, mu je po vsej priliki ušlo to, kar je v knjigah te vrste stvarnega in kar zahteva poleg neke življenske izkušnosti umstveno presojanje. A v teh, do takrat edinstvenih slovenskih knjigah je bilo tudi obilo paše za mladostno fantastijo, hlepečo po nečem pravljicnem in skrivnostnem, opajajočo se z močnimi prividi in s tistim nepopolnim nemirni, ki žene silne, neznane množice ljudi v velike avanture in potlej vse po vrsti v smrt in pozabljenje.

Ne razpravljaj o objektivni vrednosti Starčeve »Občne zgodovine«, te danes domala že pozabljeni in znanstveno v tem ali onem zastareli knjige. Spominjajoč se njene pisca, ki je pred enim stoletjem ugledal luč sveta, oujam spomine na njegovo delo, ob katerem sem prvič zasluhl človeštvo in se vdal čudnemu, na pol prav-

ljihnemu čaru zgodb o človeških usodah skozi vekove, na vseh celinah našega sveta. Kombinacija vernovske in detektivsko pustolovske fantastije z Starčevimi zgodovino starega sveta — zakaj najzanimivejši je bil stari vek, ta mladostna doba človeštva — je ustvarila svojako notranjo osvetljavo, v kateri so poprijele podobe preteklosti prečuden videz. Morda je še zdaj neke v duhu sled te bengalično lepe luči. Zakaj doživeti, ki so združena s prvimi knjigami, so čustveno tako trepna, kakor vsa druga, tudi »realna« mladostna doživeti in ostajajo neke v nas celo tedaj, ko se povsem zabriše njihova stvarna vsebina.

Zgodovina kot velika, neskončna avantura — ni li v tem mladostnem spoznanju dečka, ki je čital Starčeta, že svit tistega, kar me je pozneje tolikokrat zagrabilo s svojo skrivnostno zmesjo izkustvenega in spekulativnega mišljenja — namreč svit filozofije zgodovine? Čitač o egipčanskih faraonih, o grških bogovih, o skrivnostnih kraljih in velikih vojnah sem dobival vtis, da so vse te zgodbe neznansko zapletene in vendar neke v jedru preproste. Danes vem, da je tudi tako zvana zgodovinska stvarnost produkt nemira, ki je položen v človeka. Ta pravečni nemir je prav tako izvor njegove veličine, kakor vrelc njegove neskončne bede. Luč in sonce sta v zgodovini tako vzročen pojav kakor v svetu fizikalnih dejstev. Velika avantura, ki žene narode v vojne, je dobila zame vrsto poznatih razlogov od gospodarskih koristi do nagonskih, eksplozivno učinkujočih sil mržnje in zavisti, vendar je v nji ostal tisti živec, ki sem ga bil zasluhl ob Starčevi zgodovini: nemir, oče vsega dobrega in zlega. Nemir, ki je gnil k tveganju, držnim dejanjem Vernove junake in detektiva Sherlocka Holmesa; nemir, ki je podil po neskončnih savanah junake indijanskih zgodb. Ta nemir sem občutil v podobah

faraonov ali grških bogov prav kakor v vseh bojih, uničevanjih, strašnih pohodih vojsk, ki si jih je mogla predstaviti domišljija zamisljenega, bledega dečka neke na trati domačih tal, še danes vidim v njem neizmerno rodovitno in nič manj strahotno uničevalno silo; gibanje skrivnostnih valov, v katerih se dvigajo in padajo narodi, države, kulture in z njimi premnogi milijoni človeških usod.

Če hočemo dometi zgodovino kot neko celoto, si moramo dejstva izpopolniti s fantazijo. Slehera občna zgodovina je sestavljena z nekolicino tiste »snovi«, ki jo potrebuje pripovednik. Zato je zgodovina kakor pravijo Hrvati, »povjeste«, povest. V nji žive mitosi in osvetljujejo njena pota kakor cestne svetilke v temni noči ulice.

Najprvotnejši mitos pa je nemir — skrivnostni, večni pranamir. Njemu so podložne vse zgodovinske »aventure, on je najosnovnejša prvina, v katero se razpadajo vsa zgodovinska dejstva.

To je tisto čudno, nezabrisno doživetje, ki me je presunilo ob čitanju Starčeve »Občne zgodovine«. Nemir kot zgodovinski mitos. Ko opazujem že leta valovane zgodovine, vrtoglavo igró sprememb, pretakanje človeških usod v širokem toku časa, podobno mirjadam kapljic v tekoči reki, mislim venomer na skrivnost tiste prasle, ki vse to giblje. In vedno bolj se mi zdi, da so tisoče teh spremenljivih obrazov, ki prihajajo in odhajajo pred našo domišljijo z maskami zgodovinskih osebnosti, samo pokorni izvrševalci nekega vesoljnega Pustolovca, ki mu ne morem najti pravega imena in ne končnega smisla. Je to tisti Hazard, o katerem govori naravoslovec Vidmar kot o gospodarju fizikalnega sveta? Ali je morda Zakon zgodovinskega oltja in žitja? Kdaj naj reši to ugan- ko nad neizmernimi pokopališči človeških

Kronika

* Na vzhodni fronti je padel major in bataljonski poveljnik Rihard pl. Hennings, ki je bil odlikovan z zlatim nemškim križem, nadalje z železnim križem obeh stopenj in z drugimi odlikovanji. Star je bil 37 let.

* Socialno zdravstveno skrbstvo v Franciji. Francoski državni tainik za zdravstvo je izdelal zakon za varstvo mater in otrok v starosti do 18. leta, ki bo te dni objavljen v uradnem listu. Novi zakon uvaja zdravniško spravevalo za sklepanje porok, vendar dovoljenje za sklenitev zakona ne bo zavrnjeno od zdravniške ugotovitve, marveč prevzema odgovornost novorojenčka. Vse bodoče matere, ki želijo prejemati družinske doklade ali blagodat socialnega zavarovanja, se morajo v dobi blagoslovljenega stanja dati dvakrat zdravniško preiskati. Zdravstveno in socialno nadzorstvo se razširi na vse otroke, ki so deležni kakršne koli podpore. Za vsakega dojenčka se uvede bolniška knjižica. Obvezne določbe novega zakona torej niso splošne, marveč se omejujejo samo na tiste, ki uživajo kakršne koli podpore. Znatno se povečajo doklade in nagrade za doječe matere. Na novo je urejeno zdravstveno nadzorstvo po šolah.

* Smrt znamenitega raziskovalca Meseca. V noči na 23. t. m. je umrl v Dornbachu v Nemčiji ministerialni svetnik dr. Karel Müller, eden izmed najpomembnejših sodobnih raziskovalcev Meseca. V svoji villi si je sam urel očividno opazovalnico, v kateri je imel zrcalni daljnogled s premerom osmih palcev in je leto za leto raziskoval površino Meseca. Le malokateri učenjaki ve morda toliko o žrelih, obročih, planinah in razpokah na Mesecu, kakor je vedel po knjigi dr. Müller. Ne samo zvezdoglede, temveč tudi laiki, ki se posebno zanimajo za večnega spremljevalca zemlje, so cenili dr. Müllerja, ki je vselej radevolje odgovarjal na različna vprašanja. Marsikdo se je nato sam lotil opazovanja. Dr. Müller je bil član mednarodne astronomske zveze, posebej se komitije za raziskovanje Meseca. Leta 1932. je izdal zanimiv katalog o mesecu in ognjenikih žrelih. Pokopali so ga v četrtek dopoldne.

* Naknadno vpisovanje v trgovsko učilišče »Christofov učni zavod« v Ljubljani, Domobranska 15, za Enoletni trgovski tečaj s pravico javnosti se vrši do 10. novembra. Redni dijaki-nje uživajo slične pravice kot na drž. šolah. Šolnina zmerja. Manj premožnim se dovoljuje popust na šolnini. Podrobne informacije in prospekti so na razpolago v pisarni ravnateljstva.

IZ LJUBLJANE

u— Se vsak dan topleje. Kljub nalivom, ki nas tu in tam obiščejo, traja južno jesensko vreme še dalje in postaja vsak dan topleje. To nam kaže zlasti naraščanje jutranje temperature. V četrtek zjutraj je bilo 10,5° C. Dopoldne se je nebo močno pooblačilo, nakar je izdatno deževalo. Opoldne pa se je vreme spet docela zvedrilo in smo imeli krasno sončno popoldne, v katerem je temperatura dosegla 18° C. Bilo je tako toplo, da smo se lahko sprehajali brez površnikov. Tudi noč od četrta na petek je bila mlačna in davi je živo srebrno na raslo na 11,8. Višje kakor v vseh zadnjih štirinajstih dneh. Barometer je nekoliko padel. Zjutraj nam je že zgodaj sijalo sonce, v teku dopoldneva pa se je nebo jelo spet oblačiti.

u— Iz krogov gledališkega občinstva smo prejeli: Abonenti reda srede preteklo sredo nismo bili kaj prijetno presenečeni, ko smo že sedeli na svojih mestih v Operi.

Narodno gledališče

DRAMA

Sobota, 31. okt.: ob 16.30: Deseti brat. Izven.
Nedelja 1. novembra, ob 16: »Haolet«. Izven.
Ponedeljek, 2. novembra, ob 16: »Oče naš«. Red A.

OPERA

Sobota, 31. okt.: ob 16: Don Pasquale. Prvič v sezoni. Red Premijer.
Nedelja, 1. novembra, ob 16: »Traviata«. Izven. Cene od 24 lir navzdol.

V nedeljo na praznik Vseh svetih bo popoldne ob 16. uri uprizorjen Shakespeareov »Hamlet«. Delo je s svojo vsebino in tehnostjo misli o skrivnostnih življenja in smrti in po svojem splošnem nastroju v skladu s praznikom. Naslovno vlogo igra Slavko Jst.

pa nam je bilo sporočeno, da imamo prav za prav predstavo v Drami. Tako smo na mesto »Traviate« gledali »Šestero oseb išče avtorja«. Kaspala sta obe umetnici visoko vredni in glede predstave nikakor nismo bili oškodovani. Upoštevamo tudi da se lahko naključno nenalne repertoarne izpremembe, vendar prosimo, da bi bili pravočasno obveščeni po časopisju. Poleg tega prosimo, da bi v svojem redu dobili predstave s premierno zasedbo.

u— Ne kupujte gob po hišah! Naš najboljši poznavalec gob, Ante Beg st. nas je v listih opozoril, da ljudje naberejo tudi strupenih in zdravju škodljivih gob ter jih ponujajo naprodaj. Tudi na živilskem trgu so strokovnjaki mestnega tržnega urada letos že večkrat ugotovili manj vredne, zdravju škodljive in strupene gobe ter seveda zahtevali, da jih takoj odstranijo. Prodajalke so se zaradi tega »la razburjale in predirno izjavljale, da takih gob ne bodo več prinesle pred oči organov tržnega urada, pač jih bodo po prodale po hišah. Naše prebivalstvo je dobro poučeno, kako nevarne so nekatere gobe, zato pa ne bomo o tem vprašanju razpravljali na široko, temveč opominjamo z vso resnobo naše gospodinjice, naj vse v hišo prinesene gobe takoj z vso odločnostjo zavrnejo, čeprav prodajalke zatrjujejo, da so gobe prave in dobre. Pri tem pa pripominjamo, da danes nabirajo gobe tudi ljudje, ki jih ne poznajo in zato lahko tudi brez slabega namena prodajajo zdravju škodljive gobe. Zanesljivo dobre in užjzne gobe so napredaj samo na gobjem trgu pred semeniščem, ker so pod neprestanim nadzorstvom strokovnjakov.

u— Na koncertu Ljubljanskega komornega tria bomo slišali poleg komornih skladb, ki so jih napisali Pugnani, Mozart in Smetana, tudi Lipovskovo Sonato za violino in klavir, ki bo ta večer doživela svojo prvo javno izvedbo. Izvajala jo bosta violinist Albert Dermelj ob spremljevanju skladatelja samega. Delo je nastalo pred dobrim mesecem ter je izrazito klasiistično delo v treh stavkih. Drži se strogih oblik in je v vsem svojem izrazu jako preprosto. Izgiba se vsakršne nejasnosti v formi, kakor tudi natrpanih zvokov. Čeprav je Sonata akordično precej nova, se še vedno drži dogmatičnih razmerij med tonaliteta, saj samo le-ta sploh omogočata sonatno obliko. Čustvena podlaga za to delo je borba med mrakom in svetlobo, oziroma hrepenenje po rešitvi iz okov težkega vsakdanjega življenja v luč svobodne umetnosti in prostega razuma. Zato izkazuje zlasti prvi in drugi stavek mnogo resne, deloma žalobne glasbe, med tem ko je v zadnjem stavku nakopičena energija, zagon in trdna volja. Ljubljanski komorni trio, katerega koncert bo v torek, dne 3. novembra ob 18. uri v ljubljanski filharmonični dvorani, tvorijo gospodje: violinist Dermelj, čelist Sedlbauer in pianist Marijan Lipovšek. Vstopnice so v predprodaji v Knjigarni Glasbene Matic.

u— Nedeljsko zdravniško dežurno službo bo opravljala od sobote ob 20. ure do ponedeljka ob 8. ure mestna zdravnica dr. Žitko Jožica, Pleterškova ul. št. 13.

u— Pokrajinska podkovska šola v Ljubljani — Poljanska cesta 69 — začne s 1. novembrom t. l. zopet redno obratovati. Podkovanje konj se vrši ob delavnikih od 8. do 14. ure.

u— Pašji kontinam je moralo okrajno glavarstvo Ljubljana-okolica razglasiti za obične Rudniki, Ig. Smarje in Dobrunje, ker so na Rudniku pri nekem psu ugotovili pasjo steklino. Ker velik del teh občin meji na mestno občino ljubljansko in je zato lahko močeno, da se navzlic zapornim ukrepom prenese nevarna steklina tudi na mestno ozemlje, opominjamo vse ljubljanske lastnike psov in mačk, naj skrbno pazijo na svoje ljubljence. V mestu je prav mnogo psov in med njimi tudi preveč slabih hranjenih in slabo oskrbovanih, torej preveč takih revežev, ki se gospodarji zanje ne brigajo. Zaradi nevarnosti stekline zato z vsem poudarkom opominjamo lastnike psov in mačk, da svoje živali morajo dobro oskrbovati in jim dajati dosti hrane. Kdor pa tega ne mara ali ne more storiti, naj živali ne pusti hirati ter naj jih raje pusti pokončati, da sestradanim življim ne bo treba iskati hrane po mestu. Take živali se navadijo potepanja in najprej staknejo steklino ter so ljudem najbolj nevarne. Na vsako tako žival, ki se potepa brez nadzorstva, naj prebivalci opozore mestnega konjača ali pa tržno veterinarski oddelček v Mahrovi hiši na Krekovem trgu št. 10, ki bo takoj ukrenil vse potrebno za varnost prebivalstva.

kakor pri vseh pisateljih, ki so kvantitativno obilno proizvajali. Mnoge njegove novele ne prenašajo strožjega kritičnega razčlenjevanja; imajo nekaj prisljennega, razodevajo maniro in kažejo namesto globoke, spontanega doživljanja samo tehniko pisanja. Če pa izvršimo tako izbiro, nam ostajajo biseri velikega umetnika, mojstra peresa, razčlenjevalca človeške duše, pisatelja, ki nam je odkril njene neslutene možnosti, pa naj sprejmemo ali ne sprejmemo njegove pogleda na svet in življenje.

Teh 15 Pirandellovih novel, zbranih v eno knjigo, s srečno izbranim naslovom »Sonce in senca« (po prvi noveli v knjigi) dobro predstavljata svojega avtorja, kaže vse njegove bistvene značilnosti, vse njegove odlike pa tudi senčne strani. Za spoznavanje Pirandella najzadnjeje novele sodi prva, »Sonce in senca«. V nji opisuje staro poštenjaka, uradnika Ciunna, ki je pomeveril denar, da bi pomagal svojem nezaposlenemu sinu in njegovim otrokom. Zaradi pomeverbe ga navdaja misel za samomor, ki se ga loteva zlasti v mraku. V sneli, medtem ko čuti na soncu »oljo do življenja, zavedajoč se vrednosti in pomena življenjskega boja. »Vem, da človek nima pravice krasti. Treba pa je videti, ali nima dolžnosti, da ukrade tedaj, če ti četrto otrok jokaje zahteva kruha, ti pa imaš ta zopni denar in rokah in ga moraš prestežati. Družba ti ne daje pravice za to, vendar si ti, oče, dolžan v takem primeru krasti. A jaz sem dvakrat oče za tistihle četrto nedolžnih otrok. Kaj bo z rjimi, če jaz umrjem? Mar naj gredo beračti na cesto?« Tako razmišlja Ciunna. A ko se znoči, izgubi znova voljo do življenja in se ubije. — Druga novela v tej vrsti je takisto odlična, edinstvena po vsebini in glo-

u— Tramvajska proga proti Rakovniku je zadnji dve leti izredno zasedena. To ni nič čudnega, ker so nastala onkraj karlovškega mostu nova naselja, v katerih biva vajo ljudje, ki so večinoma vsi zaposleni v središču ali v drugih delih Ljubljane. Zlasti pa je tramvajski promet povečan tudi po šolarjih in dijakih, ki se vozijo v mesto, a pozneje, ko se prične šola na Rakovniku tudi v rakovniško smer. Največji naval na rakovniško progo je pri magistratu v večernih urah, ko zaporedno odpeljuje v približnem prosledku po pol ure poslednji tramvaj. Tu čakajo na zvezo potni Rakovniku potniki z ostalih treh zvez, katerim pa se pridružijo še ostali, ki vedno vstopajo pred magistratom. In tako se zgodi, da so ti tramvaj ne samo prenapolnjeni in podobni čebelnemu roju, marveč mora marsikateri potnik ostati pred magistratom in je naposled poš ubirati domov. Zato so prebivalci Rakovnika obračajo na upravo maloželezniške družbe, da blagovolj vsaj v večernih urah staviti v promet rezervne vozove, kakršni so uvedeni na ostalih progah.

u— Namesto venca na grob pok. doc. dr. Cholewi daruje družina dr. Jakša 100 lir za mestne reveže.

u— Zadrugar. Izšla je oktobrska številka glasila nabavljalne zadruge železničarjev Ljubljanske pokrajine. Na uvodnem mestu je zaključek daljše razprave o predgovodni zadrugizaciji. Rubrika »Naše ognjišče« nas poučuje o samokuhalniku, daljši članek inž. Repiča pa o gljivicah, prijateljih v gospodinjstvu. Izmed naših slavnih mož nam je tokrat predstavljen Jurij Šubic. Nadaljuje se monografični oris Ljubljane in številka je kakor običajno zaključena z zaljubljenim vestnikom.

u— Jezikovni tečaji — italijščina, nemščina, francosčina itd. — v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu, Kongresni trg 2 — se otvorijo v dne 3., 4. in 5. novembra. Začetni, nadaljevalni in konverzacijski tečajji z osnovami italijanske trgovske korespondence. Najnovejša učna metoda. Puk iz vseh trgovskih predmetov. Vsi tečajji so uradno dovoljeni. Informacije in vpisovanje dnevno do 19. ure.

u— Staršem otrok srednjih, strokovnih in ljudskih šol. Če hočete biti sigurni za uspeh svojega otroka v šoli, ga vpišite v »Korepetitorij«, kjer bomo z njim vsak dan dve uri ponavljali snov, mu dali razlago, popravili naloge, ga izprašali itd. To velja tudi za tiste, ki sploh ne morejo ali pa ne redno obiskujejo šole, kajti učimo po učnem načrtu, da ne izgube šolskega leta. Učnina zmerja, revni popust. Začetek za

u— Učite se strojepljanja! Novi eno-, dvo- in trimesečni strojepisni tečajji — dnevni in večerni — se prične v sredo 4. novembra. Najuspešnejša desetsturna učna metoda. Specialna strojepljna šola. Največja moderno urejena strojepljarna. Učnina zmerja. Poosobni oddelek tudi za dijakine. Posebni tečajji za stenografijo, knjigovodstvo, jezike — po želji in izbiri. Novi pro-

EL HAKIM

(ZDRAVNIK)

Tak je naslov romana, ki bo v prvi polovici novembra izšel kot druga knjiga v zbirki »Dobra knjiga«. Roman bo obsegal okrog 300 strani in spada med najnovejša in najboljša dela slovitega švicarsko-nemškega pisatelja J. Kittiia, katerega pozna po nekaterih prevodih že tudi naša čitateljska publika. Roman obravnava življenje v sodobnem Egiptu in je že prešel v svetovno zgodovino.

Naročite se na romane DK!

Če si hočete zagotoviti to odlično knjižno delo po izredno nizki ceni, se naročite na zbirko »Dobra knjiga«, če se niste njen naročnik. Nove naročnike sprejemamo le še, dokler je na razpolago še kaj izvodov prve knjige, Mire Pucove izvrjnega romana »Tiha voda«.

Pogoji za naročbo

Naročilo velja za eno četrtletje, torej sedaj za mesec oktober, november in december. Vsak mesec izide en roman.

Naročnina se lahko plačuje mesečno in znasa za eno naročnik, ki ob obenem naročnik »Jutra« ali »Slov. narod«, 8 ali 13 lir, za ostale naročnike pa 9 ali 20 lir na mesec, torej za eno knjigo. Prva cena velja za broširano, druga pa za v platno vezano knjigo.

Naročila sprejemajo uprava in inkasanti naših listov.

boko človeška. Imenuje se »Prva noč. Vaski grobar don Lisi Chirico postane kar znenada vdovec in hudó žaluje za pokojno ženo. Ne more ostati sam, življenske razmere ga preveč silijo v ženo. Mlado dekle Marcella je hči zelo siromašne vdove, ki si služi kruh kot perica in z raznimi drugimi težkimi deli. Življenske razmere in ljudje odločijo, da si Marcella vzame starega Chirico, ki ima vendarle neko službo, dasi bi delke rajši umrlo, kakor stopilo v tak zakon. Naposled se le vda. Že zaradi matere. Po poroki odvedejo mlado Chirico na pokopališče, na njen novi dom. Tam za pri Chirico, da jo spremi na grob njenega očeta, kjer se Marcella razloče. Chirico pa stopi na grob svoje žene in jo s solznimi očmi kliče iz groba. To je njuna prva noč! Razen človeške tragike so v tej Pirandellovi noveli krasni opisi narave: morja, viharja in mesečine. Z njimi se odlikuje tudi novela »Dobro je!«, ki sodi prav tako med najboljše v knjigi. Po svoji tematiki je zelo zanimiva in pirandellovska značilna novela »Soba čaka«. Mati, tri sestre in zaročenec čakajo cele dneve, tedne in mesece poročnika Cesara Mochia, ki je izgubil v neki bitki na afriškem bojišču. Zanje Cesare ni mrtev. Vsak večer mu pripravijo posteljo, nočno srajco, copate, svežo rodo in cvetlice. Njegova soba ga čaka. Tega čakanja se prva navelič Cesarjeva zaročenka, zanjo umrje tokrat, ko se zalubi v drugega moškega. Mati spozna šele na smrtni postelji, da je njen sin mrtev, medtem ko za sestre še vedno živi. Po Piran-

Kadar prodaja, preglej »Jutrove« oglase

Angleško letalo, ki ga je zbil italijanski lovec na egiptskem bojišču

spekti s slikami in podrobne informacije na razpolago pri ravnateljstvu: Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Ljubljana, Domobranska 15.

u— Upraviteljstvo I. deške ljudske šole na Ledini sporoča učencem in staršem, da se bo začel pouk v torek dne 3. novembra t. l. Pouk se bo vršil začasno v I. nadstropju na ženski strani drž. učiteljskega, dokler bo šolsko poslopje na Ledini zasledeno. Za učence I. in II. razreda se prične pouk vsak dan ob 13. uri 30 minut, za učence III. in IV. razreda pa ob 16. uri 10 minut. V razred bo imel pouk v šol. poslopju Ledine, vsak dan ob 8. uri. Otvoritev služba boja bo v torek 3. novembra ob 9. uri. Učenci se zberejo pred cerkvijo sv. Petra. Pridite gotovo vsi, da boste pravilno o vsem obveščeni. Kdaj se bo začel otroški vrtec, bo še posebej objavljeno.

u— Višji trgovski tečaj za ekonomsko-komercialno izobrazbo. Vpisovanje se vrši še do 10. novembra. Pogoji za sprejem: Višja šolska predizobrazba. Šolnina zmerja, manj premožnim je dovoljen popust. — Izrednim slušateljem-icam je dovoljen tudi obisk posameznih predmetov po želji. Podrobne informacije in prospekti na razpolago pri ravnateljstvu: Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod« v Ljubljani, Domobranska 15.

u— Nesreče. V četrtek so sprejeli v ljubljansko bolnišnico sedem ponesrečenec. Z zlozmoeno ključnico so z Vrhniko pripeljali 57-letnega delavca Franca Istena. Hude notranje poškodbe ima posestnik Anton Mišič iz Loškega potoka. Padel je pod voz in so mu kolesa prizadejala občutne poškodbe. 20-letni delavec Leopold Jakulin iz Dobrunj je padel in se je potolkel po glavi. V desnico se je vsekal uradnikova hčerka Marija Gunstikova iz Ljubljane. Po obrazu je potolčena 3-letna hčerka natakarka Mirjana Šubičeva iz Ljubljane. V sobi je padla in si zlomila levo nogo 94-letna posestnica Franja šelko iz Ljubljane. Po obrazu se je oparila žena kurjača Albina Hribarjeva iz Ljubljane.

Z Gorenjskega

Z vitežkim križcem reda železnega križa je bil odlikovan nadporočnik Karlheinz Sparbier, poveljnik čete, ki je bil pri obrambi nekega važnega oporišča nevarno ranjen. Odlikovanec je po poklicu carinski nadzornik in je prišel aprila 1939. kot prvi vodja na državno finančno šolo v Počrečah.

Na severni fronti, kjer so v borbi oddelki: koroskih planinskih lovecev, so imeli na nekem zborovališču plebiscitno proslavo 10. oktobra. Zbralo se je okrog 500 moč, igrala je godba. O koroskih bojih je govoril stotnik Steinhacker, nakar sta izpregovorila še divizijski general in poveljujoči zborni general.

Pevišna kazen. Pred celovškimi sodiščem je bil svojčas obsojen dr. Eric Neuner, ki je v usnjani svojega očeta kot obratovodja skril veliko množino usnja. Sodba se je glasila na tri leta zapora in na denarno kazen 500.000 mark. Te dni je bila vzkljena razprava pri državnem sodišču v Gradcu. Razprava je trajala več dni in si je sodni zbor ogledal Neunerjevo usnjarno v Celovcu. Nato je bil dr. Eric Neuner zaradi zločina zoper vojno gospodarstvo obsojen na 8 let ječe.

tere je mogel pisec prečitati samo večje odlomke, tako hitro je namreč minila večerna ura. Povest je mlademu poročniku intelektualcu in muziku navdahnemu osemeščno bivanje v Ljubljani, ki jo je vzbudil in skušal spoznati njene razmere. Tako se mu je iz današnje Ljubljane razširil pogled v preteklost, v avstro-ogrsko Ljubljano, v tedanje socialne in narodnostne razmere, v vojaška izročila nekdanjega 17. polka. V tem okviru je zamoval povest, ki obravnava poleg razvijajočega se ljubzenskega zapletljajja problem sožitja slovenskega in nemškega elementa v okviru nekdanje Kranjske, ter kaže simpatično razumevanje za slovenski element, prikazan v glavni junakini te povesti, ljubljanski Slovenki Franciški. Povest je zapletena tudi z razmišljanji o glasbi in je z zanimivo vsebino in plemenito formo vzbudila živo zanimanje. G. dr. Otto Drüner je z njo pokazal, da iz znanstvenega in muzikalnega zanimanja sega s čvrstimi prijmi tudi na področje pripovednega stvarjanja. Lepo slovo v znamenju počastitve preteklosti je vzbudilo željo, da bi prijazenmu lektorju bila naklonjena usoda na poti, kamor ga zopet kliče slava domovine!

Razen že omenjenih Pirandellovih novel so v tej knjigi še naslednje: »Tudi dva!«, »Pomisli, Giacomino!«, »Vzpametlo je!«, »Resnica«, »Tragedija neke osebe«, ki ima polemični značaj, nato pa stilistično sijajno zajeta novela »Roža«, ki sicer vsebinsko ne prinaša kaj prida novega. Naposled je v tem izboru še novela »Granellina hlača«. Po temtako so v prvem hrvaškem izboru Pirandellovih novel zastopane vse barve Pirandellove bogate palete, čeprav je v njem zbranih samo petnajst novel izmed več stotin, kakor jih je spisal podivoviti sicilijanski rojak.

ZAPISKI

Dr. Otto Drüner kot pripovednik

Lektor Nemške akademije v Ljubljani g. dr. Otto Drüner je pred svojim odhodom k vojakom priredil za člane Nemške akademije in povabljenе goste v prostorih lektorata literarni večer. Prireditvi je prisostvoval tudi ravnatelj Italijanskega kulturnega inštituta prof. dr. Attilio Budrovich. Navzočni so bili radostno preseščeni, ko so izvedeli, da jim bo lektor dr. Drüner prebral v slovo svoj najnovejši literarni spis. Je to daljša povest, iz ka-

Stanovansko gibanje železničarjev. Pri železniškem ravnateljstvu v Beljaku so ob navzočnosti številnih predstavnikov ustanovili stavbno zadrugo, ki bo na območju vsega železniškega ravnateljstva gradila stanovanjske hiše za železničarje.

Iz Spodnje Štajerske

Novi grobovi. V Mariboru je umrla 69-letna železničarjeva žena Katarina Vukova, v Grajski ulici v Mariboru je umrla 72-letna staroupokojenka Marija Cirarjeva. V mariborski bolnišnici je umrl 18letni sedlar Aldo Matičič iz Slovenske Bistrice.

Smrt starega Braslovčana. V visoki starosti 84 let je umrl v Braslovcah g. Lovro Plaskan, ki je bil znan kot ugleden posestnik po vsej Savinjski dolini in še daleč izven nje. Svoječas je bil tudi dolga leta župan. Pogreba se je udeležilo mnogo ljudi.

Štiri žrtve tragične. Na mariborskem tovrnem kolodvoru se je primerila v sredo dopoldne huda nesreča. Stirje delavci so spravljali tragične z vagona. Ko so jih na tleh skladali, je ena izmed njih zdrknila in padla vsem štirim delavcem na nogo. Hudo poškodovani so 31letni Franc Berglez, 35letni Friderik Dobaj, 49letni Ludvik Gselman in 26letni Alojz Sterbaj. Prepeljani so bili v mariborsko bolnišnico.

Nesreče. Pri Šmartnem na Pohorju je bila 21letna gospodinjica pomočnica Ljudmila Ačko pri delu na polju po nesrečnem naključju obstrljena od nekega lovca. 15-letna posestnikova hčerka Marija Škerbecova iz okolice St. Ilja se je pri padcu nevarno poškodovala in si zlomila roko. 10-letni šoferjev sin Jože Rožman s Teznega pa je bil napaden in obrizen od psa. Poškodovanci so bili sprejeti v mariborsko bolnišnico.

O bojih na murmanskim fronti je priredil Heimabund ta teden več predavanj. Višji narednik Erben je o tem predaval 29. oktobra v Slovenski Bistrici, sinovi v Framu, drevi pa bo predaval v St. Ilju.

Iz Hrvatske

Imenovanje prvih članov Državnega sveta. Poročali smo že, da je bil v okviru reorganizacije hrvatske vlade ustanovljen Državni svet. Ustanova je neodvisna od vlade in direktno podrejena Poglavlju. Njena glavna naloga bo skrbeti za zakonodajo. Vsak državni izdatek nad pol milijona kun bo moral odobriti državni svet. Člane imenuje Poglavlje in jih tudi razrešuje njihovih dolžnosti. S posebno odredbo so bili pred dnevi imenovani prvi člani državnega sveta in sicer: dr. Lovro Sušić, dr. Jožo Dumandžić, inž. Ivica Frković, dr. Dragutin Toth, prof. Stjepan Ratković, Asim Ugljen, dr. Krunoslav Lokmer in dr. Vinko Krišković. Prototonar državnega sveta je, kakor znano, dr. Mirko Puk.

Proslava 700letnice Zagreba. Že večkrat smo poročali o zlati buli, ki jo je 6. novembra 1242. izdal madžarski kralj Bela in z njo povabil Zagreb v kraljevsko in svobodno mesto, kateremu je podelil velike privilegije in municipalne pravice. Kakor zdaj čitamo, bo 6. novembra v Zagrebu svečana proslava te znamenite 700letnice.

Lovi na Cerknškem jezeru pred 200 leti

V dneh, ko ni lova, dene lovca dobro tudi spomin na pretekla časa, če je prijeten. Take blažilne podatke nam podajajo stara poročila o lovu na Cerknškem jezeru nič manj kot pred dve sto in še več leti. Časi in z njimi tudi lovske razmere se sicer izpreminjajo, vendar je ostalo stanje divjadi in rib Cerknškega jezera do naših časov bogato.

Dasi je imel Javornik velno mnogo jelenjadi, srnjadi, divjih svinj, lisic in zajcev, je slovela Cerknška dolina predvsem po lovu rac in rib svojih vod.

Race so pobijali

Za domače kmečko ljudstvo je nastopil čas za zalostitev pohlepa po mesu, za služku in pobijanju poleti, ko je jezero toliko naraslo, da je mogoče bičevje le čevlji ali dva nad vodo. To je bilo štirinajst dni

jih ni torej novo, kakor nam žele dopovedati nekateri sebi v čast in slavo, ampak staro.

Na jesen je poplavilo jezero po navadi na bregovih ležeče njive in travnika. Ker pa je rastlo med temi grmovje in drevje, so si našli ali pa napravili tod lovci zaklonišča, iz katerih so streljali na velikem številu zvečer na njive na pašo priletavajoče race. Dolet rac z jezera na pašo na ajlove njive je bil tolik, da so zdelale marsikatero njivo tako, kakor da bi jo bili omatili. Trajal pa je prelet vsak dan kvečjemu pol ure. Vračale so se race na jezero pozno v noč.

Posebno velika škoda rac na njivah je zapisana za l. 1712.

Pri tem večernem preletavanju je padlo na en strel do šest rac. Tako goste so bile jate.

pred Petrovimi in štirinajst dni po njem. V tem času se race golijo ter godnjajo in takrat so prišli na svoje zlasti kmetje z Jezera in Otoka. Razdelili so se na skupine in se odpravili, skoro bi rekli, v bojnih vrstah na račekih nad gole race in vodne kokeške, ki niso mogle leteti ali pa le prav malo.

Race se zvali 12 čevljev dolge in 2 čevlje široke čolne iz smrekovega lesa. V vsakem čolnu sta sedela dva: eden je vodil čoln z veslom in drogom, drugi je bil oborožen z dva do tri čevlje dolgim kolom. Čolni so se pomikali tiho in previdno ter naganjali golce na kup. Ko so čolnarji mislili, da so jim že dosti blizu, so pogrnili čolne s hitrostjo, kolikor so jo premogli, ne največjo jato. Kar je rac moglo količikaj leteti, so se skušale rešiti z letom, druge so se zatekle v loček, kjer so jih pobijali s koli brez sreče in pameti. Spodiranje pod vodo ni mnogo koristilo racam. Vsaka je morala prejeti ali sije na površje po zraku.

To krepčenje je bilo posebno uspešno pri čisti vodi, ko se je večina videlo do dna jezera, in pri mirnem zraku, ko je vsako gibanje ločka naznanjalo raco.

Lakomnost in ponašanje s plenom sta bili najboljši učitelji teh pobijancev, okretnost in izkušnost pa njihovi najboljši lovski psi. Često so nalovili neverjetne množice debelih rac in vodnih kokešk, da jih niso mogli porabiti sproti in tudi ne prodati, ampak so jih devali v razsol. Z mesom so si boljše svoje rastlinsko hrano, z račjo mastjo jo začinjali, kajti niti meso niti tolača cerknških rac nista imela po starih poročilih neprijetnega okusa. Saj smatrajo mnogi še danes za slaščico pondrka, katerega meso nas večina niti v usta ne mara vzeti. Vendar ni prav, da pondrka kot plen ne upoštevamo, kajti njegova mast spada med najboljše maže težkih čevljev, pri katerih si želimo nepremočljivosti.

Tako pobijanje golcev in mladice je odvrtno, ker je divje in brezsrčno. Vendar so ga tudi omikani ljudje pred dve sto leti občudovali in imeli za vrednega, da nanj povabijo velikaše in kronane glave.

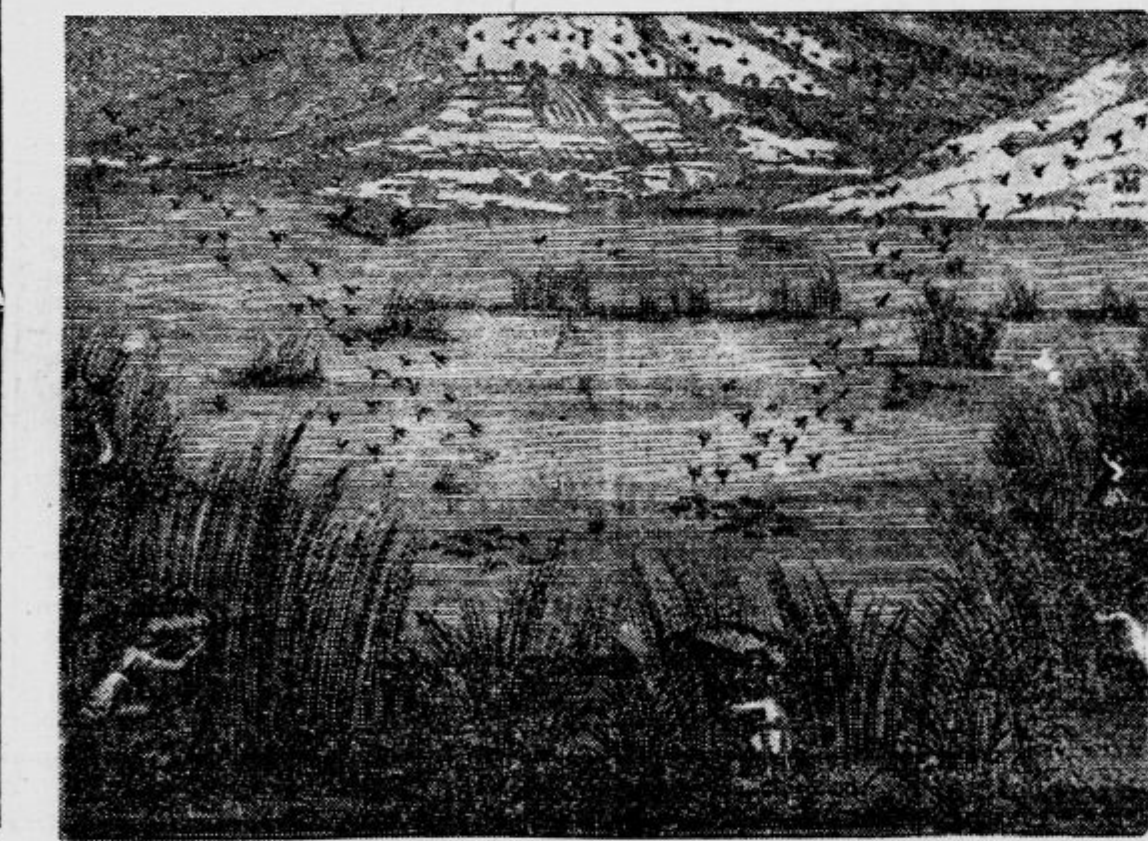
Puškonoši so golice in mladice podili s psi in streljali. Psi so mladice in golce več nalovili, kot so jih pobrale puške. Kajti kakor hitro so jih psi izsledili, so jo ubrali za njimi, jih večina brez težave ujeli in prinesli žive svojim gospodarjem. Ti psi so bili šolani kodri. Ker so jih uporabljali predvsem za vodno lov, so jih zvali kratko vodarje. Poročila jih hvalijo kot izvrstne donašalce. Šolanje psov v naših kra-

Na zimo, ko je zamrznilo jezero razen nekaj studenčnic, ki so ostale vedno brez leda, so dobili lovci največ rac ob nezamrzlih vodah. Streljali so jih najrajši na letelcem, ne na vodi, kjer je strel manj manj učinkovit. Dnevna lov dveh, treh lovcev je bila tolik, da so jo tovorili v vrečah domov. Saj je bilo rac toliko, da so pri vzetju tako zropotale, kakor bi se čul od daleč grom ali bi zabučal vihar. Race in druge povodne ptice so lovili tudi s sokoli.

Ribji lov

Naš človek gleda ribolov največ z očmi pridobitnika. Zato lovi ribe na način, ki je najbolj domosen, t. j. z mrežami. Celo ob bogatih postrvnih in lipniških ne seže rad po trniku, dasi nalovi lahko z njim v nekaj urah ob ugodnem vremenu lepo število pstrvi ali lipanov. Jezov, slapov in kleči, kjer je po navadi največ rib, se ogiblje, ker ne more tudi z mrežami dosti opraviti.

Zaradi tega poznamo pri nas obilo vrst mrež, kakor so: lovnica, lončnica, metalnica, zajemalca, zastavnica, vlak, zatikača, talnica, stava, stavnica, grabnarica, redka, tenetka, dalijan, draga, plavnica, perut-

mogla prenesti stara leta toliko pezo bridkosti?

Stane je dvignil glavo in se skoraj ustrašil. Že so se nedaleč pred njim svetila okna domače hiše stoječe na samotni pod vasjo.

Ze doma? Prehitro se razkrije skrivnost, kaj mu more prinesiti drugega ko bridko razočaranje?

Skušal je tolažiti samega sebe in zbrati svoje raztresene misli.

Ustrašili se ga bodo, ko nič ne slutijo, da pride. Naj se zgodi kar koli, prav počasi bo vstopil.

Ze je stal pred hišo. Velika soba je bila razsvetljena, tudi iz podstrešne izbe je bilo videti luč. Počasi, prav po tihem je vstopil. Na mizi je gorela svetilka, v sobi ni našel nikogar, sicer pa je bilo še vse ko nekaj. Stal je sredi sobe in se oziral okrog.

Kje so domači, da ni nikogar? Gotovo so v podstrešni izbi, saj je videl tam luč in... Kaj je to?

Na steni je uzrl črnoobrobljen mrtvaški list, v naglici je ugotovil prilike, svoj rodbinski priimek: Dolanc.

Zameglilo se mu je pred očmi in glava mu je klonila globoko na prsi. Prešnilo ga je, kakor more prešiniti človeka le vest o smrti najdražjega bitja.

Kdo je mrtve, koga ne najde več? Ta vest naj bo prvo, kar najde ob vrnitvi v domačo hišo?

Prestopil je za korak, oprl se z obema rokama ob mizo in dvignil spet pogled proti steni, da izve resnico do konca;

njak, križak, cifljak, razni saki, vrše in koši.

Ked, kdaj so prišli posamezni ribolovni upravičenci na Cerknškem jezeru na vrsto, je bil določen. Kdor je pred časom vrzel svoje mreže, je bil kaznovan. Rib pa je bilo toliko, da so jih metali pri upadanju jezera lahko kar z rokami v posode. Še grablje so bile odveč. Jame, v katere je voda otekala, so redno zapirali z mrežami.

Kot najbolj bogato lov omenja poročilo ono dne 13. februarja (bil je pusti torek) l. 1714. Jezero ni bilo odteklo od l. 1707, tako da so se v sedmih letih ribe lahko razmnožile in narasle. Ko je otekla voda z vsega jezera razen iz jame Kotel, so se pokazale ribe v taki množini in velikosti, kakor da bi bila hotela božja previdnost preskrbeti z obilnim ribjim lovom ne samo Kranjsko, ampak tudi sosednje dežele. Glavni upravičenec ribolova na Cerknškem jezeru, opat v Bistri, jih je odpejal dvajset velikih sodov.

Pa tudi druga leta so bila ugodna, saj niso potegnili jezerci večkrat z enim vlakom nič manj kot 200—300 kg rib iz vode. Največ je bilo škuk. Tek je bilo toliko, da so jih nalovili za vsakdanje potrebo otroci dovolj v Cerknški. Lovili so jih s kratkimi stožastimi saki z lesenim obročem, natak-njenimi na primerno palico. Mirno leželi

ali celo speči škuki so se previdno približali s tem sakcem pri glavi. Ko so jo imeli zajeto v mreži, so jo z naglim sunkom potegnili iz vode.

Doraščajoči dečki so se skrbeli za kuhinjski pribor tudi z zankami iz konjske žime. Pratrčili so jih na tanki konec palice in iskali na plen prečeže ščuke. Ko so katero zagledali, so potaknili zanko previdno v vodo in se z njo pri strani glave bližali ribi. Če so prišli ribi z zanko srečno za plavuti, so naglo potegnili palico navzgor k sebi. Zanka se je zadržala in že se je po navadi otepala riba na suhem. Spreten fantič je nalovil lahko v kratkem času 15 do 20 škuk.

Posebnost Cerknškega jezera je ribolov s kladivcem, t. j. s trdo bunko, izrezano ponajveč iz kake korenine ali grče in nasajeno na precej dolgo palico. Z njo so pobijali ribe pod ledom. S potrkavanjem po ledu spodi pod njim zdečo ribo. Švigne pa ne daleč. Če udariš močno po ledu nad njo, ti skoro pokaže belo. Omamljena je. Še par udarec s sekirico, da presekaš led in tvoja je.

Po tuli brez potrkavanja zagledaš ribo pod ledom, zlasti ob bregu. Pokaže se ti kot temna črta.

Poleg škuk so nalovili tudi več linjev. Prodaja rib je cvetela, a cena je bila nizka. Ribolovci se za zavoljo tega niso pritoževali, ker ni bilo težko priti do rib in ni nikomur prišlo na misel, da mora čez noč obogateti s tem, kar ni niti sadil niti redil.

Dr. J. L.

MLADO JUTRO

Mali zmagovalci

V.

Minili so meseci. Janez in Dušan sta se že naučila igrati. Oba sta igrala že precej dobro, vendar sta se morala še in še učiti. Dušan, ki se je zelo dolgo učil, bi bil že zdavnaj obupal, če ga ne bi bodril prijatelj — vodja kluba. Le-ta mu je velno o pravem času prišel na pomoč, kajti Dušan bi bil pustil vse skupaj in šel. Do zdaj ni dosegel pravih uspehov, želel pa je biti prvi v društvu in celo v mestu.

Tako so, kot vsak dan, tudi v četrtek vadili in preigrali med seboj že mnogo iger, ko je vstopil vodja kluba in zaklical: »No, fantje, le pridno igrajte, v nedeljo bomo zaigrali z drugim klubom PTTK in sicer ne vsi, ampak tle.« Našel je sedem mladih članov, med njimi tudi Dušana. »Le pazite, kajti ta klub je zelo močan in ni izključeno, da ne bomo premagani,« je nadaljeval vodja.

Ko so člani to zaslišali, so živahno s menili in eden izmed starejših jim je povedal, da, če dobiš za nasprotnika slabšega, boš zmagal, če ne, pa boš najbrže premagan.

Dušan je bil prvič določen, da igra v tekmi s takim drugim klubom in se ni malo bal. Upal je, da bo dobil morda za nasprotnika kakega slabega igralca.

Nastopila je nedelja. Ze zgodaj zjutraj so se zbirali prvi tekmovalci v sobi, kjer bi morali igrati. Ob doveh so prišli tudi tekmovalci iz sosednjega kluba in se porazdelili po posameznih mizah. V kotu sta se živahno menila dva vodja klubov. Tedaj je sodnik zapiskal.

Dušan je dobil za nasprotnika majhnega fantiča, ki pa je bil zelo izurjen in gibčen, da je skakal o enega vogla mize do drugega kot bolha.

Ko je torej sodnik zapiskal, sta začela igrati. Dušanu se je tresla roka, saj je prvič igral zares. Njegov mali nasprotnik

je bil videti bolj junaški, gotovo je že večkrat nastopil v takih tekmah. Ko sta začela igrati, se je, ko je vodil 10:7, tudi Dušan ojunail. Nasprotnik je videl, da je stvar nevarna in je odbil žogico iz enega kota v drugi kot, včasih močno odbil in Dušan se je moral zelo truditi, da je ujel take strele. Vseh pa seveda ni mogel ubraniti in zato je rezultat narastel na 18:17 za Dušanovega nasprotnika. »Še trije goli in premagan sem,« je pomislil Dušan in začel divje udrihati po žogici. To ga je pogubilo. Prvo igo je dobil njegov nasprotnik z rezultatom 21:18.

Po petminutnem odmoru sta začela z drugo igo. Nasprotnik je začel z umerjenim in počasnim tempom, polagoma pa prešel v ostro igo. Oba sta precej tolkala. Enkrat je vodil eden, enkrat drugi. Tako je prišlo do rezultata 18:18. Oba sta bila precej nervozna, kajti sedaj pride odločitev. Dušan je krepko udaril in dosegel 19:18 zase. Tedaj se je nasprotnik ujezil in 19:19. Tuji Dušan se je opogumil in udaril, toda — preniko. Žogica je obtičala v mreži, 20:19 za nasprotnika. »Konec,« si je mislil Dušan, pa še vedno previdno igral. Tedaj pa je na srečo nasprotnika žogica zdrsnila tik ob mrežici na Du-

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

471. Kaj je dioptrija?
472. Katere so poglavitne skupine v sestavi človeške hrane?
473. Kaj je »darilo Danajev« in kaj je »današnji delo«?

474. Nerodna raztresenost
Lastnik neke vile, ki so mu puščali pošto vsak dan v omari na ograji njegovega vrta, je odpotoval, iz raztresenosti pa je vzel ključ od omarice s seboj. V daljnem mestu je to opazil, pa je pisal svojem služabniku, naj pošilja pošto za njim. Pismu je ključ priložil. In potem je čakal, da mu dospe pošta, ki se je med njegovo odsotnostjo gotovo nabrala v omarici — čakal je pa zaman. Zakaj?

475. Križanka
Vodoravno: 1. dih, veter, 4. kupi sena in podobnega, obli vrhovi, vrsta oblakov, 8. evro, 9. posvet strokovnjakov, 10. osebn. zaimek, 11. nemško mesto ob Donavi, 12. portugalska ped, 13. žensko ime, 14. turški dostojanstvenik, 15. staroegiptsko božanstvo, 16. vrt z lepimi drevmi, grmovjem in cvetnimi gredami, 18. oblika glagola vekati, 19. učenje, 20. kos pohištva, 22. moško ime, 23. ločnica, 24. trač, zlasti obrobni na suknjah, 25. moli (lat.), 26. še ena tuška za eleganten, 27. znak za kemično prvo, 28. struja, varovalna in hranilna priprava, 29. kratka za akademski naslov, 30. oblika glagola imeti, 31. gozdič, 32. žensko ime, 33. moško ime po domače.

Navpično: 1. dih, veter, 4. kupi sena in podobnega, obli vrhovi, vrsta oblakov, 8. evro, 9. posvet strokovnjakov, 10. osebn. zaimek, 11. nemško mesto ob Donavi, 12. portugalska ped, 13. žensko ime, 14. turški dostojanstvenik, 15. staroegiptsko božanstvo, 16. vrt z lepimi drevmi, grmovjem in cvetnimi gredami, 18. oblika glagola vekati, 19. učenje, 20. kos pohištva, 22. moško ime, 23. ločnica, 24. trač, zlasti obrobni na suknjah, 25. moli (lat.), 26. še ena tuška za eleganten, 27. znak za kemično prvo, 28. struja, varovalna in hranilna priprava, 29. kratka za akademski naslov, 30. oblika glagola imeti, 31. gozdič, 32. žensko ime, 33. moško ime po domače.

Navpično: 1. morje v sestavi Atlantskega oceana, 2. kralj, ki so ga imenovali »šila božja«, 3. prislov in predlog, 4. zaimek v sklonu, 5. pivno, 6. moško ime po domače, malo zaničljivo, 7. morje v sestavi Sredozemskega morja, 9. odtokni kanal za fekalije, 14. b. k. 16. carigrski predel, 17. znak za kemično prvo, 18. vezba, naloga, 19. senčnica, 21. merilo, 22. podzemlje, pekel v rimski mitologiji, 24. ugriz ali zbodilja, 26. etiopska pokrajina, 28. tema v pesniškem jeziku, 29. 24-urno razdobje, 30. veznik, 31. g. l.

Rešitve nalog 29. t. m.:

466. Patina je zelena plast, ki se nabere na bakru in bakrovih zlitinah, če so dalj

čas na zraku, n. pr. na bakrenih strehah in spomenikih. Patina nastane, če se baker spoji z ogljikovo kislino, kisikom in vodo v bakrov karbonat.

467. Morska milja je dolžina ene ločne minute na zemeljski površini, to je dolžina 60. dela ene ločne stopinje. Ker znaša obod zemlje kakšnih 40.000 km in ima 360 ločnih stopinj, meri morska milja 360:60 je 2.160. del zemeljskega oboda ali 1852 metrov.

Geografska milja pa je štirikrat daljša od morske, torej je 15. del ločne stopinje ali 7,5 km (ali po Besslu natančno 7420,4 metra).

468. Telesa lahko delimo z različnimi fizikalnimi sredstvi (mehanskim potom, z raztapljanjem itd.) na vedno manjše dele. Najmanjši delec telesa, n. pr. prah, ki ga moremo zaznati še s prostim očesom, vidimo pod mikroskopom kot telesce, ki bi ga mogli s popolnejšim orodjem še dalje deliti. — Za 1 mm³ fuhsna (umetnega anilinskega barvila) se izdatno reče pobarvamo 100 litrov alkohola, v katerem se raztopi. Ker je 100 litrov enako 100 milijonov mm³, vidimo, kako majhen delec fuhsina je v vsakem kubnem milimetru pobarvanega alkohola. — S še manjšimi delci zaznamo vonjavo teles; pes sledi divjačino po vonju.

Fizikalna deljivost teles pa je omejena. Najmanjši, nezaznamni delec, ki ima še vsa bistvena svojstva snovi telesa in ga ne more nobena fizikalna sila več deliti, se imenuje molekula (latinsko »majhna gmo-ta«) te snovi. Molekule različnih snovi so med seboj različne.

Molekule so nepredelljivo majhne in jih je v vsakem najmanjšem telescu še nešteto veliko. Glede njih velikosti navajajo naslednji primer: Če bi izlili 1 liter pitne vode v morje ter bi mogli morje prenehati, da bi bilo v vseh morjih povsod enako veliko te pitne vode in bi potem kjer koli s prazno posodo zajeli 1 liter morja, bi bilo v njem še 28.000 molekul izlize pitne vode.

Molekule spojin se dajo kemijsko dalje deliti v atome (grško »nedeljivo«, t. j. najmanjše, nedeljive delce kemijskih prvov (elementov); molekula je vsota atomov, ki jo tvorijo. Tako n. pr. sestoji molekula vode iz dveh atomov vodika in enega atoma kisika. Tudi mnoge prvine tvorijo molekule; tako n. pr. sestoji molekula fosforja iz 4 atomov, kovinske pare so 1-atomske, plini so večinoma 2-atomski.

Atom katere koli snovi sestoji iz jedra, ki je pozitivno naelektreno in okoli katerega krožijo negativni elektroni kot planeti okoli sonca. Različne prvine se razlikujejo s tem, da so njih atomska jedra različno velika in z različno množino naelektren.

469. Naša šahovska naloga
1. Th6, Thb6; 2. a7, Tb6+; 3. Ka3, Ta6+; 4. Kb4, Thb6; Kb5;

470. Za bistre možgane
Od sto jajc lahko odzamemo eno jajce samo enkrat, kajti potem jih ni več sto, temveč devet in devetdeset.

Rudi je obiskal stadion. Prišel je baš k teku na dolgo progo. Z začudenjem je gledal, kako teka osem m² z naponom vseh sil nacižog. Obrnil se je do sosed:

»Povejte mi, zakaj tekaajo ti ljudje vedno naokrog?«

»Nu, to je zato, ker bo prvi dobil lep srebrni pokal.«

»Tako...? A zakaj teče potem ostali sedem za njim?«

Mara J. Tavčarjeva:

Pesem sirote

Moje misli so boleste, težja rana je srce, žalost vedno z mano hodi, delez moj v solzah gorje.

Mati moja je umrla, na njo zlat spomin živ, sreča in zaklad edini z materjo mi v grobu spi.

Šanovo stran in ta je ni mogel odbiti, 21:19. Tudi drugo igo je izgubil.

Gledalci, ki jih ni bilo mnogo, so ga tolažili in hvalili Dušanovega nasprotnika, da je tako junaško zmagal.

Dušan je bil ves bled; »Torej tako, konec je z menoj. Pet mesecev truda in vaje, nič ne pomaga, ne morem in ne morem se naučiti ping-ponga. Še takega frikavca ne znam premagati in kaj šele, če bi igral s starejšim igralcem. Ne bom se več trudil, saj ni vredno. Jutri grem še zadnjičkrat v klub, da se zbršem in potem konec.«

Rečeno — storjeno. Drugi dan je odšel Dušan zadnjičkrat v klub, da se poslovijo od svojih tovarišev in stopi v vodjevo pisarno, da se izbriše. Tovariši so mu prigovarjali, naj ostane, toda ni se dal pregovoriti in jim je dopovedoval, da ne more ostati, ker se ne bo nikdar naučil igrati ping-ponga.

Vstopil je v vodjevo pisarno. »Na, kaj bo dobrega, mladi prijatelj?« ga je vprašal vodja. »Izpisal bi se rad,« je odgovoril Dušan. Vodja je začuden in nejevolno povzel: »Zakaj pa, kaj se je zgodilo?« Dušan mu je povedal vse po resnici in po končanem pripovedovanju ga je vodja vprašujoče pogledal in se nasmehnil: »No, no, saj ne bo tako hudo. Vem, da si imel smolo, vidim pa, da si nadarjen za ping-pong. Ne smeš takoj obupati, saj še ni nihče učen z neba padel. Le potrpi in se pridno vadi, boš videl, da boš dosegel prav lepe uspehe. Ne, ne izpišem te. Le potrpi in ne bo ti žal. Če štirinajst dni bomo spet igrali z nekim drugim klubom, ki je še boljši od tega in spet boš igral ti. Takrat boš gotovo zmagal. No, sedaj pa le pojdi in se potolaži.« Dušan je skomizgnil z rameni in si mislil: »Dobro, torej poskusim še enkrat in — zadnjič.«

Vsak dan je bil vse dopoldne in vse popoldne v klubu in se vadil, vadil. Zbil je nešteto žogic, preigral nešteto iger in se učil točki, odbijati iz vogla v vogel in druge umetnije, tako, da so vsi govorili: »Sedaj mora zmagati, četudi se je vse zaklelo proti njemu.«

Zadnji dan pred tekmo je prišel k Dušanu Janez in mu povedal, da je to društvo, ki ima z njim igrati, zelo izurjeno v ping-pongu in da je v njem vpisan tudi Lojze, vsaj tako so mu pravili, ki je obenem tudi vodja svojega kluba, kateremu je prej predsedoval Dušan. Dušan se je ob tej vesti zelo prestrašil, ker je vedel, da igra Lojze zelo dobro. Ni vedel, kako bi bilo, če bi prišel z njim skupaj v nedeljski tekmi. (Dalje prihodnjic)

Vitko Lovce:

Vrnitev

Neizmerno dolga, petletna doba trpljenja na bojiščih in v ujetništvu je minila, zdaj se vrača. Vrnitev, to je bila velika in edina želja, ki je plamtela v njegovem srcu dolgih pet let.

Ali pa morda ne sanja samo, je li res, da se vrača? Resnično, že se je ustavlil vlak na domačem kolodvoru.

Temnilo se je in vseh mu je bilo, ker ni imel namena pokazati se kakemu znancu, dokler ne pride domov in ne vidi svojih. Hitrih korakov je šel skozi čakalnico in takoj zavil na stransko stezo, da se izogne morebitnemu srečanju s kakim domačinom. Pjčlo uro še, pa bo doma.

Burno mu je utripalo srce v sreči in veselju. Toda, ali je to res sama čista sreča? Ali ni srce razburjeno zaradi težke slutnje, ali ne lega nekaj kakor mora na njegovo dušo, čim bolj se bliža domu?

Dolgih pet let! In ves ta čas ni prejel najmanjšega poročila od doma, niti ne pozdrava od svojcev. Tudi sam je pisal nekolikokrat iz ujetništva, toda nikoli odgovora; prav nič ne ve, kako je doma.

Bližu šestdesetletno je bil pustil mater, bolešno in slabotno in preteklo je dolgih pet let. Sedemdeset let je bilo očetu, zdaj jih ima sedemdeset in pet, ali jih je v resnici učakal? Kaj sestre?

Pet dolgih let samega trpljenja, samih žalostnih dni, nobene vesele ure, neizmerno, črno gorje na belem svetu. Ali so

SPORT

Sret pestra nedelja na zelenem polju

III. in zadnje kolo v domačem turnirju

Nogometno društvo DOPOLAVERA iz tobačne tovarne, ki v letošnjem jesenskem turnirju uspešno sodeluje v konkurenci z ostalimi ljubljanskimi klubi. Enajstotica, ki je do zdaj v turnirju B v dveh tekmah nabrala tri točke po remisu z Marsom (1:1) in zmagi nad Zabjekom (3:0), ima jutri pred seboj še tretjega nasprotnika iz te skupine, ekipo SK Viča, ki pa ji brzokone tudi ne bo mogla preprečiti zasluženega vstopa v finalno tekmovalje. Slika moštva s funkcionarji je posneta na igrišču SK Ljubljane pred startom v prvi tekmi turnirja na dan 18. oktobra t. l.

Še enkrat bo to jesen stopilo pred nas 10 ljubljanskih enajstotice — razen ene vse, ki sodelujejo v letošnjem turnirju in domala tudi vse, kar jih premoremo v tej sportni panogi — in sicer jutri v tretjem in zadnjem kolu tega tekmovalja. Prireditelji turnirja so namreč zaradi pozne sezone prilagodili raspis tako, da bo potekel zvezdast štirinajstodnevni, od katerih pa je zadnja že rezervirana za oba finala, v katerih bodo oddana glavna štiri mesta v obeh skupinah starejših udeležencev.

Ze večer smo tej domači sportni prireditvi posvetili nekaj več prostora kakor običajno, in sicer smo pri oni priliki pregledali preostali spored glede jutrišnjih uspehov ali neuspehov sodelujočih. Pri tem smo prišli do zaključka, da se dogodki bolj ali manj razpletajo tako, da bo v mladinskem turnirju odbrzal svoje vodilno mesto naraščaj z Viča, medtem ko smo v turnirju B napovedovali — da tudi to smo si privoščili, pri čemer pa spet ponavljamo, o čem že tolikokrat zapisano opravilo, da zaradi teh in podobnih preročevanj ne bi hoteli dajati odgovora nikomur — zmagajo »papiromati« favoritov in po tem računu v naprej proglasili za zmagovalca v obeh skupinah moštvi Ljubljane in Marsa, na naslednji najboljši mesti v obeh skupinah pa posadili Mladiko in Dopolavoro iz tobačne tovarne. Če se bo vse končalo tako, potem bo ta turnir res potekel kakor po načrtih — izid 17:0, ki je padel v naročje Ljubljani ali remis, s katerim se je moral zadovoljiti Mars v nastopu z dopolavoristi, sta pač samo izjemi, ki potrjujeta pravilo — obenem pa vsaj enkrat ne bo treba nakladno govoriti o žogi, ki je muhastina in o igrah, ki zdaj prekašajo sami sebe, potem pa se spet preganjajo za usnjem kakor bi ga videli prvič.

Ko že na pol sklepamo bilanco o letošnji jesenski reviji naših nogometašev, ne bo odveč, če se izkazali v tej kratki in prav zato še bolj težavni preskušnji. Preden preideimo v podrobnejši, moramo ugotoviti glede vseh moštvev brez izjeme, da se jim precej pozna dolgotrajni odmor in so tako sprito pomankanja treninga padala od igre do igre iz ekstreme v ekstrem ali pa se sploh ves čas niso mogla dvigniti do zadovoljive forme. Med prvimi velja navesti našo staro Ljubljano, ki glede igralških moči ni prišla na teren preveč oslabiljena, je pa kljub temu po prvem zmagovalstvu, ki že ni več bilo nogometno, popustila tako zelo, da ni moglo manjkalo, pa bi bila v drugem dvoboju pustila tehnično šibkejšemu, toda bolj poštenemu nasprotniku kar obe točki. Pričljivo tako se je uvelitel tudi prav tako stari Mars, ki je začel precej oklevajejoče in je imel mnogo muke in truda, da je od Dopolavoristov dobil pol izkupička, potem pa je vso svojo jezo stresel nad Vičom in mu natesel polno košaro zgoditkov. Bolj ustajeni od obeh so v svojih dveh tekmah pokazali igralce Dopolavora iz tobačne tovarne, ki so posebno v tekmi proti močnemu in rutiniranemu Marsu zapustili najboljše vtisek. Zelo ugodno iznenadila je dalje Mladika, ki se je morala, na podjmom »grogne« rezultata nad Korotanom postaviti v bran sami »živje Ljubljani in se je vrnila iz borbe neporažena, da celo s stodoletno moralno zmago. Moštvo Viča je imelo »svoj dan« v tekmi z Zabjekom, onim moštvom, ki to

pot zalaga tekmece z goli, vse bolj trda pa mu je predla pri Marsovcih, čeprav velja o njih v splošnem, da so nad vse marljivi in do skrajnosti poštenovalni. Korotan in Zabjek sta vsaj doslej vidno zastajala za ostalimi udeleženci turnirja.

To bi bile nekatere prve bežne sčbe o vseh sedmih nastopajočih v turnirju starejših, ki jim bomo jutri lahko pristavili še druge in tudi dokončne. Najboljša štiri moštva pa bodo tako še ponovno na ogled v obeh finalnih tekmah in takrat bomo lahko še kaj dodali v splošnem in posameznem.

Jutrišnji spored na igrišču SK Ljubljane je razdeljen kakor običajno na dopoldanske in popoldanske ure. Za mladino bo igrišče na razpolago dopoldne, in sicer ob 10.30 za par Mladika—Zabjek ter ob 11.30 za par Dopolavoro t. t. — Vič, popoldanski nasprotniki pa se bodo javili sodnikom takole:

ob 13.30 Dopolavoro t. t.—Vič,
ob 14.50 Mladika—Korotan in
ob 16.10 Mars—Zabjek.

DODATEK K OBJAVI NZ

Nogometna zveza je izdala obvestilo št. 7 z dne 29. t. m., v katerem naznaja, da je deloma spremenila določitev sodnikov za nedeljske tekme, in sicer tako, da bo prvo popoldansko tekmo (med Dopolavorom tobačne tovarne in Vičem) sodil g. Pušenjak namesto g. Kosa, ki je bil prvotno določen za to srečanje. Omenjeni sodnik bo vodil samo zadnjo tekmo dneva (med Marsom in Zabjekom).

Nogometni problemi

Za red na igriščih

Nogomet spada brez dvoma med najbolj udomačene sportne panoge na svetu in že samo zato je razumljivo, da se v splošnem navdušenju zanj dogaja na nogometnih travnikih marsikaj, kar ni v skladu s pravih za ta sport niti s pravili za vsak sport v splošnem, Italija, ki je znana kot ena najmočnejših nogometnih držav na svetu, je poskušala na vse načine, da bi to igro spravila v meje stroge dostojnosti, kolikor se tiče vedenja igralcev na terenu. Pri tem je dosegla že lepe uspehe, toda za letošnjo sezono je pod novim vodstvom posegla še po novih sredstvih, da bi do cela iztrebila vsak nesporin nastop na zelenem polju.

Novi predsednik nogometne zveze nar. sv. Ridolfi je za letošnjo sezono uvedel čisto nov postopek glede kaznovanja nediscipliniranih in izključenih igralcev. Vsak prestopnik na igrišču — še bolj pa vsaka izključitev — se bo odslej ocenjevala po točkah, ki jih bodo na koncu sezone seštel in nato — po določenem ključu — ukrenili nadaljnje proti takim igralcem. Od vseh teh točk bo potem odvisno, ali bo takšen igralec lahko še igral v prihodnji sezoni ali pa povrh tega moral še plačati denarno kazen in izgubiti deloma ali v celoti ves svoj zaslužek. Če o moralni biti taka kazen izrečena proti istemu igralcu dvakrat zaporedoma bo sploh odstopen iz nogometnega in vsakega sportnega udeleževanja.

Razen kazni za neposlušne igralce pa je novi predsednik mislil tudi na nagraditev onih igralcev, ki se bodo v prvenstvenih

borbah izkazali po svoji fairnesi in sportnem vedenju sploh. Nogometaši v Italiji so vse te novotarije sprejeli nekoliko nezaupljivo, toda sčasoma — tako se zdi — se bodo le sprijaznili z njimi in morda bo baš ta ukrep pomagal nogometu — polagoma tudi drugod po svetu — v one prave sportne meje, v katerih spada prav gotovo med najlepše sportne igre z žogo.

Eden ali trije sodniki?

Sojenje nogometnih tekem je brez dvoma eno najtežavnejših vprašanj v sportu vsega sveta. Mnogo črnila je bilo že prelitega o tem problemu, mnogi strokovnjaki in laiki so že dajali svoje nasvete, toda pesem je ostala stara. Redkokdaj je nogometni sodnik po končani tekmi zapustil igrišče, da bi bili zadovoljni z njim obe stranki. Če je bila zadovoljna ena, je bila nezadovoljna druga, se česče pa sta padli po njem obe — z občinstvom vred. Čim važnejše je bila tekma, tem večje je bilo nezadovoljstvo, in čim manjša je bila, tem rajši je prišlo tudi do dejanskih napadov

Doba zadnjih jesenskih gob

Menda še nikoli ni bilo v Ljubljani toliko zanimanja za gobe kakor letos, ko se vsakdo skuša, kolikor le more, oskrbeti za zimo. — Ob večni poti, na Golovcu in drugod kar mrgoli gobarjev, ki nabirajo, uživajo, konzervirajo, sušijo in prodajajo tudi take gobe, ki so jih druga leta prezirali, tako: kravjačo (boletus bovinus) — napadeno jo nekateri imenujejo kravček, kar pomeni kravji odpadke —, nadalje pesnati goban ali peščenko (boletus variegatus). Obe vrsti sta sicer v mladosti užiti, toda manjvredni. Mlade kravjače so najboljše, če jih olupimo in presne uživamo. Pri kuhanju ali prajenju delajo sluznate pene in izgube sladki okus.

Do splošne veljave so prišli letos ciganji ali slarnji (pholiota caperata, rozites caperata), ki še vedno rasejo ter jih prinašajo na trg pod napačnim imenom šampinjonov, a pri šampinjoni (psalota) so lističi v mladosti vedno rožnate odnosno mesnate, na starost pa čokoladne barve. Cigan ima vedno rumenkaste lističe, po vrednosti pa ne zastaja dosti za šampinjoni. Paziti pa je treba na strupeno Entoloma lividum (slovenskega imena še nima), ki je posebno v mladosti na površni pogled podobna ciganu. Cigan je po klobuku belkasto obojen, lički s slano pokrit (od tude drugo ime), na kocuenu ima kožnat obroček (manšeto).

Letos so prišle prvič do splošne veljave tudi zlate sirovke ali brinjave (laetarius deliciosus), ki so jih do sedaj poznali le redki gobarji, pač pa med nami živijo Čehi in Rusi. Ta goba zasluži vsaj pozornost, saj je res delikatesa, posebno če je v kis vložena. Dobra je pa samo tista, ki izceja oranžnorumeni sok, medtem ko je sovrstna z belim mlekom (laetarius torminosus) nežitna, neprekupana pa je lahko celo škodljiva.

Sedaj se še posamezno vedno dobijo zapoznele vrste polnih in ranojesenskih gob, na primer: cevasti in luknjasti goban (boletus polyporus) in golobice. Cevastih gobanov, kamor spada tudi naš zlahtni goban (globanija ali jur), je 55 vrst, luknjastih pa je okrog 1000 vrst. Golobice je okrog 80 vrst. Največje in najboljše raste od julija do oktobra. Zdjaj so že redke zlate golobice, na primer zelenkasta golobica (russula virescens), modrikasta golobica (russula cyanoxantha), usnjata golobica z usnjatorumenimi lističi (russula alutacea). Sedaj rastejo golobice niso posebne okusne, neoparjene ali neprekuhanne so lahko tudi škodljive, tako zlasti žareča ali žoga golobica (russula drimeia), ki je strupena, nadalje črešnjeva golobica (russula lepida), ki je užitna le v kis vložena. Nobena golobica pa ni nevarna, če se popani ali prekucna in voda odlije. Kdor zanesljivo pozna skupino golobic, se prepriča o užitnosti, da preveči kosček presne gobe. Če je sladkega okusa, je goba dobra, ker strupene in nežitne zapojejo in zagrenijo. Takšna preskušnja ja pa odločilna le pri skupini golobic.

Najnevarnejša strupenjača med gobami so strupeni kukmaki (amanita phalloides verna, citrina, viridis). Dobe se še zdaj v vseh treh barvah: beli, rumenkasti in zelenkasti, dasi le bolj redko. Navadno imajo krpicke po klobuku, a ne vedno. Kocen v zemlji je hruskasto odebelen v hrupavi kožnati lupini. To smrtno strupenjačo bi moral dobro poznati vsak iskalec gob.

Sedaj se začne doba poznojesenskih gob, v prvi vrsti kolobarnic (tricholoma), ježevk (hydnum) in štorovk (armillaria), pholiota, hypholoma). Ako bo izredno lepa jesen trajala še dalje, bo mogoče gobariti še ves prihodnji mesec. Pred kakimi desetimi leti, ko je bila jesen podobno ugodna, je pisec teh vrstic našel še 5. decembra v gozdu nad Podutikom dva jedra in zdrava zlahtna gobana.

na tega ednega nevtralnega človeka na igrišču.

Tudi v tem pogledu so pristojni faktorji že poskušali najti razne rešitve, toda do zdaj je bilo vse zaman. Nedavno so nekaj novega v tej smeri poskušali v Firenzi, kjer so za nekaj prijateljsko tekmo določili kar tri sodnike, enega glavnega in dva postranska. Pristojnost med glavnim gospodom in obema nižjima so razdelili tako, da je bila zapadna polovica igrišča v oblasti glavnega, vzhodna pa v rokah obeh pomoagačev. Sodniki so po tej metodi imeli resda večji pregled nad igro, toda poskus v celoti le ni uspel, ker se ti trije ljudje niti med seboj niso ujemali glede presoje posameznih primerov in niti glede prostora njihove oblasti. V ostalem pa je ta zadeva do nadaljnjega sploh nepremakljiva, ker je po pravih nogometne igre odrejen za vsako tekmo en sam sodnik, ki je oziroma 90 minut absoluten gospodar na igrišču.

Vse kaže, da bo vprašanje nogometnih sodnikov ostalo v razpravi še tudi za naprej!

za III. razred, Odpravi ga je zato v III. razred.

Na dunajskem peronu sta se spet srečala oba sopotnika in Madžar je ogovoril Pechfadna: »Odkod ste pa vedeli, da imam karto III. razreda?«

»Del vaše karte,« je odgovoril Pechfadn, »vam je gledal iz žepa, pa sem videl, da je takšne barve kakor moja!«

Zimsko spanje ljudi

Sele nekaj let je znano, da lahko tudi ljudje spe zimsko spanje. Taki ljudje žive na velikem otoku Ognjena zemlja, ločenem od južnoameriške celine po Magellanski ožini. K temu otoku spada še cela vrsta manjših otokov. Ime je dobil po mnogih plavžarskih ognjih, ki jih je opazil Magalhaes l. 1520, ko je odkril otok in prevozil po sebi nazvano morskjo ožino. Na Ognjeni Zemlji prebiva na bregovih Lago Fagnano indijansko plemo, ki njegovi moški člani spe zimsko spanje. Zima se na južni poluti; seveda ne prične ob istem času kakor pri nas. Tam se pričena zima v marcu. Ob tem času se umaknejo moški prebivalci otoka, ki prežive poletje v primitivnih živinskih stajah, v globoke podzemne jame, iz katerih prilezejo šele v začetku toplega poletja. V zimskih mesecih nosijo vso skrb za preživljanje plemena ženske. Pozimi morajo skrbeti ne samo za gospodinjstvo, temveč hodijo tudi na lov in ribolov, da spravijo skupaj potrebno hrano.

Ta način življenja se zdi moškimi povsem naraven. Oni sploh ne mislijo na to, da bi si v poletnih mesecih preskrbeli kaj za zimo. Zene poleti manj delajo kakor moški in to je edino njihovo plačilo za skrb in trud čez zimo. To pa ima svoj naravni vzrok v tem, da se rode otroci tega indijanskega plemena po stari navadi skoraj izključno v poletnih mesecih. Moški sicer »spe« svoje zimsko spanje v brlogih pod zemljo, toda v nasprotju z živalmi čez zimo nočejo ostati brez hrane. Zato morajo skrbeti za nje žene in jim prinašati hrano v brloge. Tam možje večinoma spe.

Lev v cerkvi

Razburljiv dogodek se je pripetil nedavno v nizozemskem mestecu Sittard. Iz cirksusa je bil ušel lev. Mahnil jo je na trg. Ljudje so seveda prestrašeni bežali na vse strani, čim so ga zagledali. Pa tudi lev se je razburil menda zaradi nenavadne okolice. Dostojanstveno se je ozrl naokrog. Ko je prišel mimo mesarske stojnice si je privoščil nekaj grizljavega svežega mesa, potem jo je mahnil naprej. Končno je prišel do cerkve, kjer se je tedaj vršila služba božja in vrata so bila odprta.

Lahko si mislimo prasečenice in grozo v cerkvi: zbrani verniki, ko so nenkrat zagledali leva, kako jo maha dostojanstveno proti glavnemu oltarju. Šele tedaj je tudi duhovnik opazil leva, ki se je bil ustavil na stopnicah pred oltarjem. Duhovnik je pa pokazal izredno hladnokrvnost. Nadaljeval je službo božjo, čeprav mu je stal za hrbtom lev. Verniki so instinktivno spoznali pravilnost njegovega dejanja in tudi oni so mirno ostali na svojih mestih. Duhovnik je s tem rešil položaj. Ta čas so namreč že prišli redarji s cirkuškim paznikom in lev se je cel brez hujšega odpora spravil nazaj v cirkus.

Rumunska sadna in vinska letina

Rumunija je imela letos izredno dobro sadno letino. Svežega sadja bodo porabili le nekaj, večina ga bodo predelali v marmelado in sadne konzerve in sadne sokke, a precej ga bodo tudi posušili, da ga bo tako čim več za izvoz. V enem sadnem okraju so zgradili letos prvi silos za spravljjanje svežega sadja. Če se bo obnesel, bodo zgrajena podobna skladišča za sveže sadje tudi v drugih sadnih okrajih. Češnje in slive so obrodile letos v Rumuniji tako dobro, da jih bodo morali nekaj prekuhati v žganje. Tudi vinska letina je bila dobra. Za vnočevanje grozdja in vina je bilo pravčasno poskrbljeno. Okrog 30.000 ton vina bo pa lahko Rumunija letos izvozila v Nemčijo.

Dohodki rumunske monopolne uprave

Čeprav se je špirit v Rumuniji zelo podražil, je konzum alkoholnih pijač letos od meseca do meseca naraščal. V januarju je znašal 94,6 vagonov, v juniju 142, v juliju pa že 178,8. V primeri z julijem lanskega leta je pa konzum nazadovol za 26 vagonov. V prvih sedmih mesecih tekočega leta je znašal konzum alkoholnih pijač v Rumuniji 889,3 lani pa 1326,5 vagonov. Na drugi strani so pa zaradi podražitve skupni dohodki monopolne uprave narasli za 300%.

P. G. Wodehouse:

PODJETNI SAM

Humorističen roman

Ko je stopil z »Araminte« na suho, je bil Sam razdelil svoje premoženje na dve strogo ločeni polovici. Prtljaja s stricem kreditnim pismom je bila z »Mauretanio« že naprej odšla čez morje, a zastran te je bilo treba še dan ali dva počakati, da jo dobi v roke; zato je bil Sam oddelil nekaj gotovine ter jo spravil v listnico, da bi se imel s čim »operiti« za prvi obisk pri lordu Tilburyju. Ostanek, ki je komaj zadostoval za sprotne potrebe teh dveh dni, je bil razpotaknil po hlačnih žepih.

Ko je zdaj neskrbno segel v desni žep, so njegovi prsti utipali pol krone. Razočaran je izvelkel srebrnjak. Tako velikaško mu vendarle ni bilo pri duši. Potreboval je kak manjši novic, najrajši bakrenega, in kar zavzel se je, ko ni dobil v žepu ničesar razen te pol krone. Zaupljivo je segel v levi žep... Tu ni našel niti prebite pare!

Razlaga je bila nedvomno v dejstvu, da dobro življenje mnogo stane. Človek ne more voditi požrešnega ladijskega kuharja po restoranih, se voziti s podzemeljsko železnico in se naslanjati ob ganljivih filmih, ne da bi mu pohajal denar. Sam je moral z obžalovanjem spoznati, da je te pol krone vse, kar še premore. Ze se je hotel upreti velikodušni skušnjavi in kreniti dalje, ko je poulični pevec dodal svojji pesmi o »nepozabni deklici« še priljubljeno balado »Mornarjem ni vse to nič mar«. Baš zato, da

ne bi postavil prešernega naslova na laž, se je Sam sklenil povzpeti na vrhunec junaštva.

Njegov srebrnjak za pol krone je dobil novega gospodarja.

Sam jo je mahnil dalje. Ob četrta na dvanaest zvečer ni izprehajanje po vzhodnem koncu Wellington Street nič kaj prijetno in mikavno; Sam se je torej premislil in nameril korake proti zahodu. Ni je še dolgo ubiral, ko so mu oči nehotne obstale na razsvetljenem oknu skromnega restorana, ki je ponujal mimogrednim razne morske dobrote. Izločbo je krasila na moč zapeljiva razstava ostrig. Pogled nanje je Sama tako presunil, da je mahoma obstal.

Ob teh urah, ko so gledališča zaprta in se London zavija v svojo nočno fantastiko, imajo ostrige vse kako nekaj, kar izpreleti dobromiselnega mladeniča kakor glas trobente. Njih sladki čar je zajel tudi Sama in zbudil v njem željo po jedi. Ostrige s kosčkom črnega kruha in požirkom »stouta« so se mu zazdele baš pravo, da bi dostojno končal nočnejši večer. Izvelkel je listnico. Rajši je hotel zmenjati enega svojih maloštevilnih bankovcev in se jutri zadovoljiti z nekoliko ponižnejšo obleko, kakor da bi si odrekel tolikanj potreben užitek.

Toda listnica, ki je bila še v nedavni minulosti dokaj zajetna, se mu je zazdelala mahoma čudno sploščena. Izgubila je bila vso okroglost, prav kakor bi jo bila izmозgala vročinska bolezen. In to očitno ni bil samo površen vtis. Mrzlično jo je odprl in videl, da je docela prazna.

Prav za prav ne docela. Vse je bilo na svojem mestu. Manjkali so le bankovci, namesto teh pa se

je košatil list umazanega, s svinčnikom popisane papirja.

Sam ga je vzel iz listnice in ga prebral pri svetlobi iste žarnice, ki je obsevala zapeljivo izločbo ostrig.

Na listku so bile kratke vrstice:

»Dragi Sam, gotovo boste presenečeni, ko zveste, da sem si izposodil vaš denar. Vrnem vam ga, dragi Sam, že jutri dopolne. Vem, da ne more tako vrliga pleskarja nič potreti, in zato sem si izposodil malenkost, ki ste jo imeli v listnici.

Upaje, da vas najdejo te vrstice čilega in zdravega, ostanem z najlepšo zahvalo vaš vdani C. Todhunter.«

Samu se je kar čeljust pobešala, ko je nekajkrat zaporedoma prečital to poslanico. Prihajala je kakor strela iz jasnega. Zlasti nerodno se ga je dojmila beseda »pleskar«. Šele misel, da jo je treba spraviti v zvezo z izginjenjem denarja, mu je odkrila vso finočo prispodob.

Množica se je bila med tem zredčila, njeno hručenje je ponehalo. Bilo je, kakor da London sočuvstvuje z njegovo nesrečo in mu hoče s tem, da pritajuje svoj silni glas, obzirno izkazati pomilovanje. Razlika je bila tako znatna, da je še vedno slišal pouličnega pevca, ki je zaganjal svoje note v praznečo se Wellington Street.

Samu se je zdelo, kakor bi poslušal glas žive resnice.

»Mornarju ni tega nič mar,« je vreščal daljni glas. »Mornarju ni tega nič mar... Mornarju polje sol po krvi... Mornarju ni tega nič mar...«

IV

Prizor pred vhom v eleganten nočni klub

Duševo stanje človeka, ki ostane ob četrta na dvanaest zvečer brez beliča v žepu in brez strehe nad glavo sredi velikanskega mesta, mora biti nujno precej zmeden. Samova prva jasna misel je bila ta, da bi se hitro vrnil k počestnemu minstrelu in vzel svoje pol krone nazaj. Po kratkem premisleku pa je zavrgel to misel kot neizvedljivo. Čeprav je bilo njegovo znanje s tem »podložnikom« le bežno, ga je bil vendar spoznal, da ni izmed tistih duhovnih bitij, ki ti z nasmeškom na obrazu vrnejo podarjen srebrnjak. Ne... Vprašanje je terjalo drugačno rešitev. S to mislijo v glavi je Sam počasi krenil proti Charing Crossu.

Do obupa mu je bilo še daleč. To mišljenje bi se utegnlo zdeti komu od sile rožnodela, a Sam je bil že izprevidel, da ga njegova trenutna nesreča ne bi bila mogla doleteti na pripravnem kraju. Pojedina starih wrykynskih dijakov je morala biti pravkar končana, in Sam je vedel, da bo ta konec Londona kaj kmalu preplavljen z individuali, ki so skupno z njim trkali hlače na šolskih klopih, in da bo brez težav našel dobrega prijatelja, ki si bo štel v srečo, da mu postreže z majhnim posojilom. Pri vsakem koraku je trdno zaupal, da naleti na kakega simpatičnega tovariša najlepših let svojega življenja.

To se je kmalu zgodilo, samo da je bil simpatični tovariš tisti, ki je »naletel« nanj. Pravkar je bil za hipec obstal vstric Varietjskega gledališča, z namenom, da krene na ono stran ceste (tam je namreč kanil prirediti svoj »lov«), ko mu je nekdo silovito butnil v hrbet.